

Broedvogels

van het Laarder Wasmeer

2011 (stippenkaarten)

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Goois Natuurreservaat

Broedvogels van het Laarder Wasmeer 2011 (stippenkaarten)

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Werkgroep broedvogels
Postbus 1028
1200BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Goois Natuur Reservaat

Uitgave VWG: 214

Tekst : Juun de Boer en Dirk Prop
Kaarten : Google ©Tele Atlas
Satellietfoto's : Google ©DigitalGlobe, Aerodata International Surveys

Copyright 2013 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Intro

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Francis Bakker
Tonny Bakker
Juun de Boer
Huub Casander
Maartje Doorn
Pieter Doorn
Han Dijkers
Jelle Harder
Wil Makkinje
Paul vd Poel
Dirk Prop
Rien Rense
Antje van Sloten
Jossi Struijs
Arnold Top
Hugo Weenen

Dank aan Poul Hulzink die met zijn kritische blik nog enkele goede suggesties heeft gedaan om het rapport te verbeteren.

Intro

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Francis Bakker
Tonny Bakker
Junn de Boer
Huub Casander
Maartje Doorn
Pieter Doom
Han Dijkers
Jelle Harder
Wil Makkinje
Paul vd Poel
Dirk Prop
Rien Rense
Antje van Sloten
Jossi Struijs
Arnold Top
Hugo Weenen

Dank aan Poul Hultzink die met zijn kritische blik nog enkele goede suggesties heeft gedaan om het rapport te verbeteren.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	5
2.	Het gebied.....	5
3.	Werkwijze.....	6
3.1.	Methode.....	6
3.1.	www.broedvogelkartering.nl	6
3.2.	Tellingen.....	7
4.	Resultaten.....	8
4.1.	Aantallen.....	8
4.2.	Territoriumkaarten.....	9
4.2.1.	Nijlgans.....	9
4.2.2.	Grauwe Gans.....	10
4.2.3.	Bergeend.....	11
4.2.4.	Wilde Eend.....	12
4.2.5.	Buizerd.....	13
4.2.6.	Boomvalk.....	14
4.2.7.	Kleine Plevier.....	15
4.2.8.	Kievit.....	16
4.2.9.	Holenduif.....	17
4.2.10.	Grote Bonte Specht.....	18
4.2.11.	Kleine Bonte Specht.....	19
4.2.12.	Boomleeuwerik.....	20
4.2.13.	Boompieper.....	21
4.2.14.	Witte Kwikstaart.....	22
4.2.15.	Winterkoning.....	23
4.2.16.	Heggenmus.....	24
4.2.17.	Roodborst.....	25
4.2.18.	Gekraagde Roodstaart.....	26
4.2.19.	Merel.....	27
4.2.20.	Zanglijster.....	28
4.2.21.	Grote Lijster.....	29
4.2.22.	Tuinfluit.....	30
4.2.23.	Zwartkop.....	31
4.2.24.	Tjiftjaf.....	32
4.2.25.	Fitis.....	33
4.2.26.	Bonte Vliegenvanger.....	34
4.2.27.	Staartmees.....	35
4.2.28.	Kuifmees.....	36
4.2.29.	Zwarte Mees.....	37
4.2.30.	Pimpelmees.....	38
4.2.31.	Koolmees.....	39
4.2.32.	Boomklever.....	40
4.2.33.	Boomkruiper.....	41
4.2.34.	Gai.....	42
4.2.35.	Ekster.....	43
4.2.36.	Kauw.....	44
4.2.37.	Zwarte Kraai.....	45
4.2.38.	Spreeuw.....	46
4.2.39.	Vink.....	47
4.2.40.	Putter.....	48
4.2.41.	Appelvink.....	49
5.	Geraadpleegde bronnen.....	50

1. Inleiding

De Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken heeft in 2011 een broedvogelinventarisatie van het Laarder Wasmeer (81 ha) uitgevoerd op verzoek van Goois Natuurreservaat.

De resultaten van deze inventarisatie zijn in het voorliggend rapport opgenomen. Tevens bevat dit rapport de kaarten met territoria van elke soort in de vorm van stippenkaarten.

Door een samenloop van ongelukkige omstandigheden heeft het ons aan tijd ontbroken om een beschrijving per soort op te nemen en in te gaan op de veranderingen van de broedvogelpopulatie in de afgelopen decennia. We zijn van plan om uitgebreider op deze onderwerpen in te gaan als het gebied opnieuw wordt geïnventariseerd, hetgeen hopelijk binnen enkele jaren het geval zal zijn.

2. Het gebied

Het gebied Laarder Wasmeer ligt in een laagte in de stuwwal, gevuld met dekzand en stuifzand met oorspronkelijk enkele vennen en drassige plekken. Al sinds eeuwen loosde Hilversum zijn afvalwater op de vennen en laagtes en later op vloeivelden in dit gebied. Desondanks werd er wel gezwommen en was het 's winters een geliefd schaatsgebied voor omwonenden. Vanuit aangrenzende bedrijven is het gebied daarnaast jarenlang als chemische vuilstort gebruikt met als resultaat dat het op den duur een direct gevaar opleverde voor de drinkwaterwinning bij de Larenseweg en voor de aanwonenden. In 2003 is besloten om het gebied schoon te maken.

Het ging om een dubbele sanering. Allereerst was daar de milieuhygiënische sanering uitgevoerd door Waternet (de uitvoeringsdienst van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht) in samenwerking met Provincie Noord-Holland en Goois Natuurreservaat.

Figuur 1 Telgebied via Google maps (2010)

Daarnaast was er in een schil rondom de milieuhygiënische sanering, ook een ecologische sanering nodig uitgevoerd door Goois Natuurreservaat. De eerste dient om aan wettelijke milieunormen te voldoen. De tweede dient om de natuur van het gebied weer een optimale uitgangspositie te geven. Een andere zeer ingrijpende verandering betreft het afleiden van de enorme hoeveelheden water die tot voor kort in het gebied werden geloosd. In het kader van de sanering is deze lozing definitief geëindigd. De natuurontwikkeling van het Laarder Wasmeer wordt na de sanering dan ook veel meer

dan voorheen gestuurd door de natuurlijke factoren en dynamiek van bodem, grondwater, neerslag, verdamping etc. Het landschap heeft als gevolg hiervan een ingrijpende verandering ondergaan. De meertjes met hoog opgaande oevervegetaties (met moerassoorten als lisdodde, riet, wilgen en populier) zijn vervangen door een open landschap met zandverstuivingen dat afgewisseld wordt door boomgroepen van zomereik die bij de sanering zijn gespaard, een grondwater plas en in het zuiden vennetjes met wisselende waterstanden.

De bovenstaande foto van Google maps geeft de situatie weer van 2010. Deze geeft geen actueel beeld van de situatie in 2011. In 2011 waren de plassen en de moeraszones eromheen (die op het zuidelijk deel van de kaart zichtbaar zijn) grotendeels verdwenen.

De nieuw ontstane situatie na de sanering wijkt voor wat betreft ecotypen zeer sterk af van de situatie ervoor. Een vergelijking van de huidige (en toekomstige situatie) voor wat betreft de vogelstand zal in het licht van de ingrijpende sanering en wijziging van de waterhuishouding moeten worden beschouwd.

3. Werkwijze

3.1. Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van SOVON (van Dijk & Boele 2011).

Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waarnemingen van mogelijke broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Deze waarnemingen worden na het veldbezoek op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door de waarneempunten van de soortenkaarten via soortspecifieke regels te clusteren.

De waarnemingen zijn geregistreerd en geclusterd via de internetapplicatie www.broedvogelkartering.nl. waarover meer in paragraaf. 3.1 www.broedvogelkartering.nl

3.1. www.broedvogelkartering.nl

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website www.broedvogelkartering.nl. In een artikeltje in het Vogeljaar (Prop et al. 2010) is de werking hiervan beschreven. Het komt er op neer dat via deze site alle afzonderlijke waarnemingen via een Google kaart ingevoerd kunnen worden waarbij tevens het soort waarneming wordt ingevuld (individu, paar, etcetera) . Aan het eind van het seizoen kunnen per soort de territoria automatisch berekend worden door middel van het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart , waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de SOVON datumgrenzen.

Na elke telling, liefst op de teldag zelf, werden de waarnemingen ingevoerd.

Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd die voor alle tellers via internet te raadplegen waren.

Aan het einde van het seizoen zijn de territoria automatisch berekend.

Zoals in het voorgaande hoofdstuk vermeld heeft het landschap een metamorfose ondergaan door de dubbele sanering die heeft plaatsgevonden.

3.2. Tellingen

Van 1 april t/m 7 juli 2012 werd 2-wekelijks een inventarisatie uitgevoerd. Elke telling werd uitgevoerd door een team dat bestond uit 2-3 personen met minimaal 1 ervaren teller.

Tabel 1 Datum en tijd en bijzonderheden van de bezoeken

Datum	Tijd	Bijzonderheden
19 maart	6:30- 9:15	-voormalige grote plas N: 2 opvliegende en 2 alarmerende grauwe ganzen, 2 overvliegende grauwe ganzen; 2 opvliegende Canadese ganzen; 2 laag overvliegende nijlaganzen w.v. 1 ex. in boom bij oude ven gaat zitten. -op grens met sportvelden: ca. 10 krammen, ca. 15 koperwieken. -Bij zuiderheidehek: zwarte specht (roepend, gezien) -3 konijnen.
2 april	6.45 - 10:00	In totaal 4 konijnen, veel vossensporen en een witgat (staat niet inde soortenlijst). Juun vond nog (vermoedelijk) groenblauwe trechterzwammetjes.
16 april	6:15 - 9:30	Mooi mee te maken hoe de lente nu echt doorzet. Overal nu putter, gekraagde roodstaart bijv. Bijzonder: zwarte specht (prachtig silhouet tegen de achtergrond van de rode opkomende zon), beflijster, twee paartjes baltsende kleine plevier, groenpootruiter, 2 witgatjes, groep van 11 bergeenden met baltsgedrag, vermoedelijk buizerdnest, groepje van 11 rondscharrelende holenduiven. Het begrensde gebied op de kaart is niet geheel logisch, veel bosjes vallen er net buiten. Voor zover direct grenzend aan begrensde gebied wel meegenomen. Deze keer, i.t.t. voorgaande keren, tegen de klok in gelopen. Kokmeeuwen 23 indiv., zwarte kraai (her en der groepjes), niet meegenomen.
24 april	9:15 - 11:15	Geen integraal telling, alleen enkele soorten vastgelegd tijdens reptielen en amfibieën telling. Geen reptielen, alleen sporen die vermoedelijk van hagedissen afkomstig zijn in zandverstuiving (soms vrij ver van vegetatie). Van de bruine kikker waren in het kleine poeltje met pitrus kikkervisjes aanwezig. Verder dode vos gevonden nabij burcht, terwijl er sporen van strijd zichtbaar waren en grote dotten vacht (foto's op gooi.waarneming.nl). Van de dagvlinders nog het oranjetipje vermeldenswaardig. In de zandverstuiving lag nog een jonge vrouw te slapen in de hete zon (vermoedelijk een zware nacht in de buurt van de feesttent bij de zandhopen op het terrein van "de Adelaar" gehad.
30 april	6:00 - 8:00	Dode vos lag nog vlak bij burcht; duidelijke vechtsporen in nabijheid (zie waarneming.nl). Veel konijnen. Soort niet inde lijst: Witgat 1 ex. aanwezig
15 mei	5:15 - 8:15	Richting NNW laag overvliegende Kleine mantelmeeuw 19 konijnen(!) 1 vos
28 mei	5:00- 8:30	Groep van 21 zwarte kraaien, z.o. rand, roepend in de bomen; vlogen later naar oosten weg. 8 canadese ganzen, overvliend ri noord. Naast de vogels: 1 vos, Leeuwenkuil 10 konijnen 1 ree, vr.
10 juni	12:15 - 13:15	Het was een bezoek om hagedissen te tellen, waarbij de teller helaas op nul bleef staan. Tussendoor ook op vogelgeluiden gelet. De voornaamste waarneming was uiteraard het nest van de boomvalk in een grove den. Aangezien we voor hagedissen liepen had ik geen veldkaart bij me en is de locatie grof ingeschat.
12 juni	4:30 - 8:15	Nest kleine plevier in Leeuwenkuil weer leeg.. Konijn 12 ex. Ree 1 ex Mol molshoop ZW hoek bij nieuw fietspad
14 juni	22:15 - 23:30	Avondtelling: geen uilen, nachtzwaluw of boomleeuwerik
22 juni	4:30 - 7:15	2x wulp, over ri west scholekster, voedselvluichten van sportvelden naar sherpa grauwe gans, 5x overvliend ri west bergeenden niet meer aanwezig konijn, 32 ex.; veel konijnengangen! ree, 1 ex, nw-hoek bij Zuiderheidehek zwarte kat met konijn als prooi in zo-hoek sporen van ruiters op paarden in gebied grasklokje, 1 ex. in nw-hoek, rand zandverstuiving theunisbloemen, 2 ex. in zuidelijk deel nabij restant plas N helm komt terug in zandverstuiving begin verbraming op veel plekken Gevolgen van openmaken gebied: overal licht van A1, sportvelden Hilversum, villa Laren A1 sterk hoorbaar, net racebaangeluid...

4. Resultaten

4.1. Aantallen

In de volgende tabel zijn de resultaten van de inventarisatie van het Laarder Wasmeer in 2012 samengevat binnen de gebiedsgrens van 81 ha.

Soort	Aantal territoria
Nijlgans	5
Grauwe Gans	3
Bergeend	7
Wilde Eend	1
Boomvalk	1
Kleine Plevier	4
Kievit	2
Holenduif	2
Grote Bonte Specht	6
Kleine Bonte Specht	2
Boomleeuwerik	4
Witte Kwikstaart	4
Winterkoning	2
Heggenmus	2
Roodborst	7
Gekraagde Roodstaart	4
Merel	11
Zanglijster	3
Grote Lijster	1
Tuinfluit	3
Zwartkop	7
Tjiftjaf	2
Fitis	5
Bonte Vliegenvanger	1
Zwarte Mees	1
Pimpelmees	7
Koolmees	11
Boomklever	2
Boomkruiper	9
Zwarte Kraai	3
Spreeuw	3
Vink	11
Putter	8
Appelvink	2
Totaal aantal soorten	34

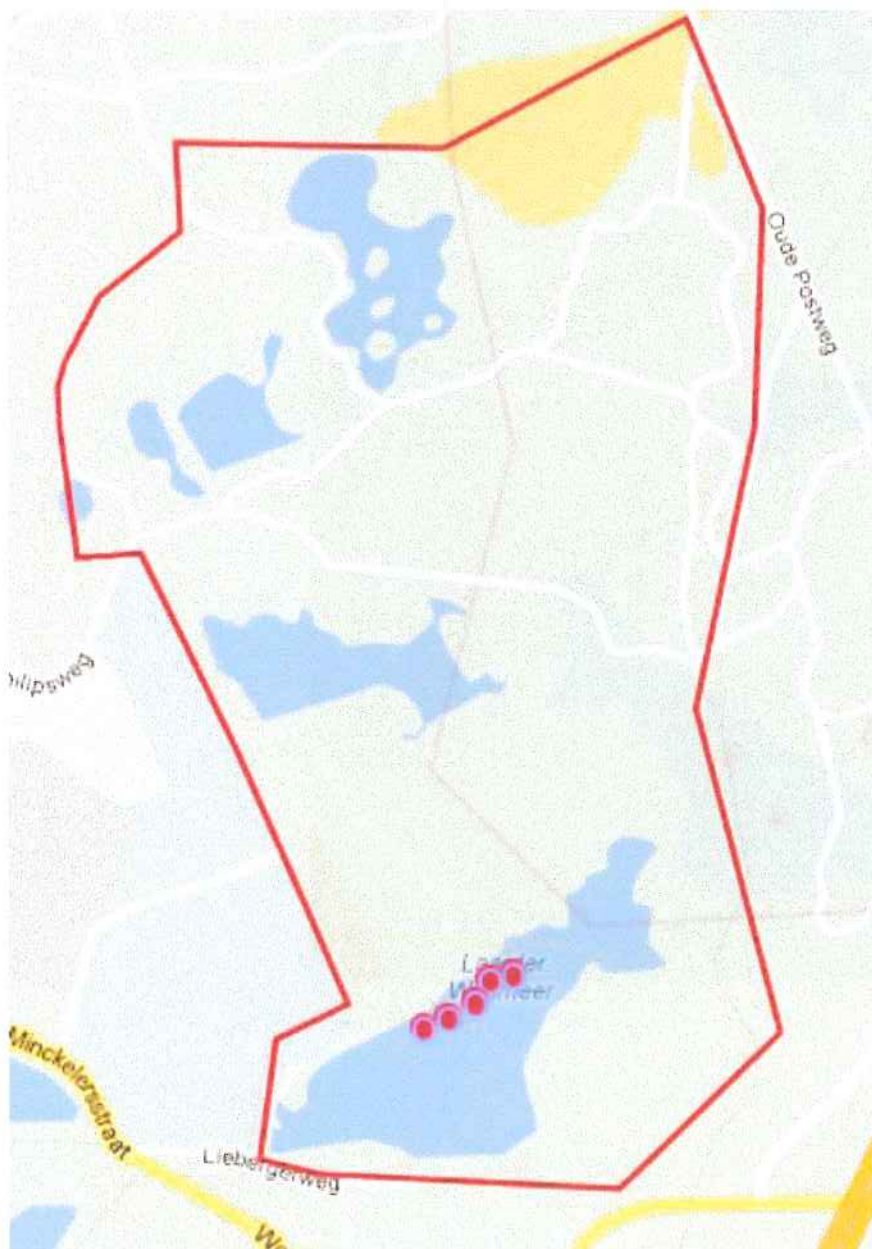
4.2. Territoriumkaarten

In dit hoofdstuk zijn de broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaart representeert een geldig territorium. De stip is gepositioneerd op een waarneming binnen de SOVON datumgrenzen. Indien er meer waarnemingen zijn binnen deze datumgrenzen dan is de vroegste waarneming gekozen.

In sommige gevallen zijn ook territoriale waarnemingen vlak buiten het telgebied ingetekend. Deze territoria zijn niet meegeteld in de eindresultaten maar zijn wel als stip op de territoriumkaart te zien.

De topografie van de gebruikte kaarten stamt van 2010. De situatie is echter door de uitgevoerde sanering plaatselijk veranderd. Zo was in 2011 was van de aanwezige plassen weinig meer over. Op de kaart zijn de waterpartijen echter nog wel zichtbaar.

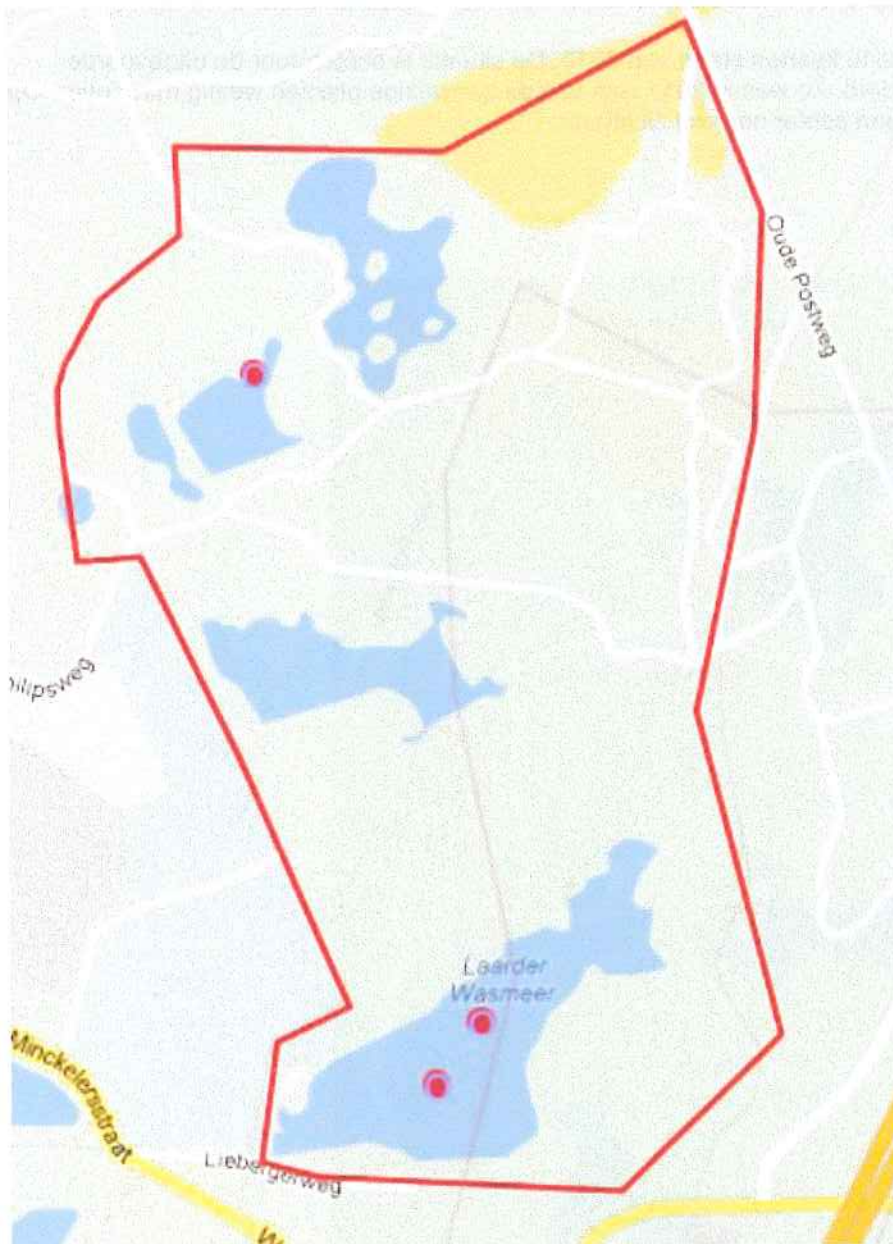
4.2.1. Nijlgans

Aantal territoria: 5

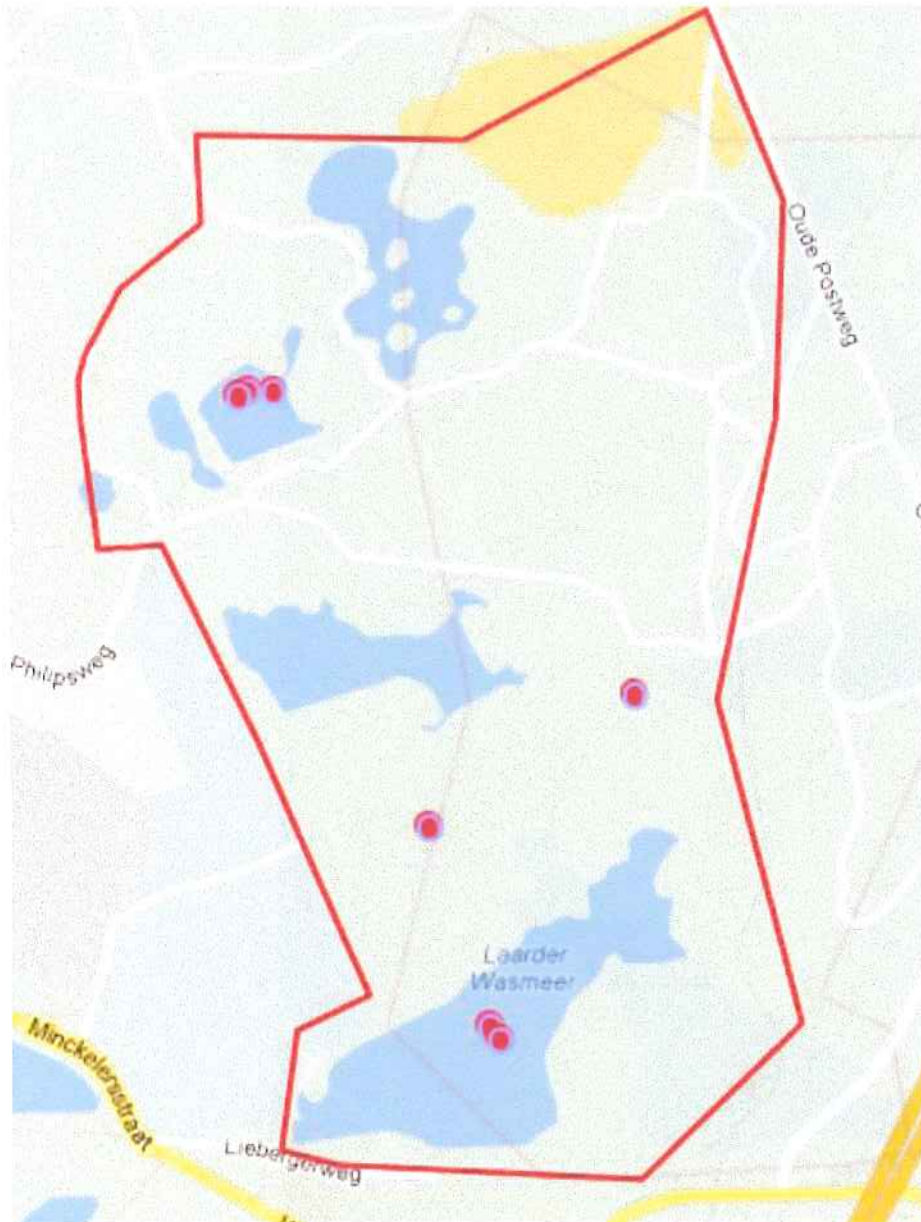
4.2.2. Grauwe Gans

Na 2 april zijn geen Grauwe Ganzen meer waargenomen en er zijn geen nesten gevonden.. Blijkbaar zijn er geen succesvolle broedgevallen geweest. Volgens de SOVON criteria zijn er echter wel drie territoria vastgesteld.

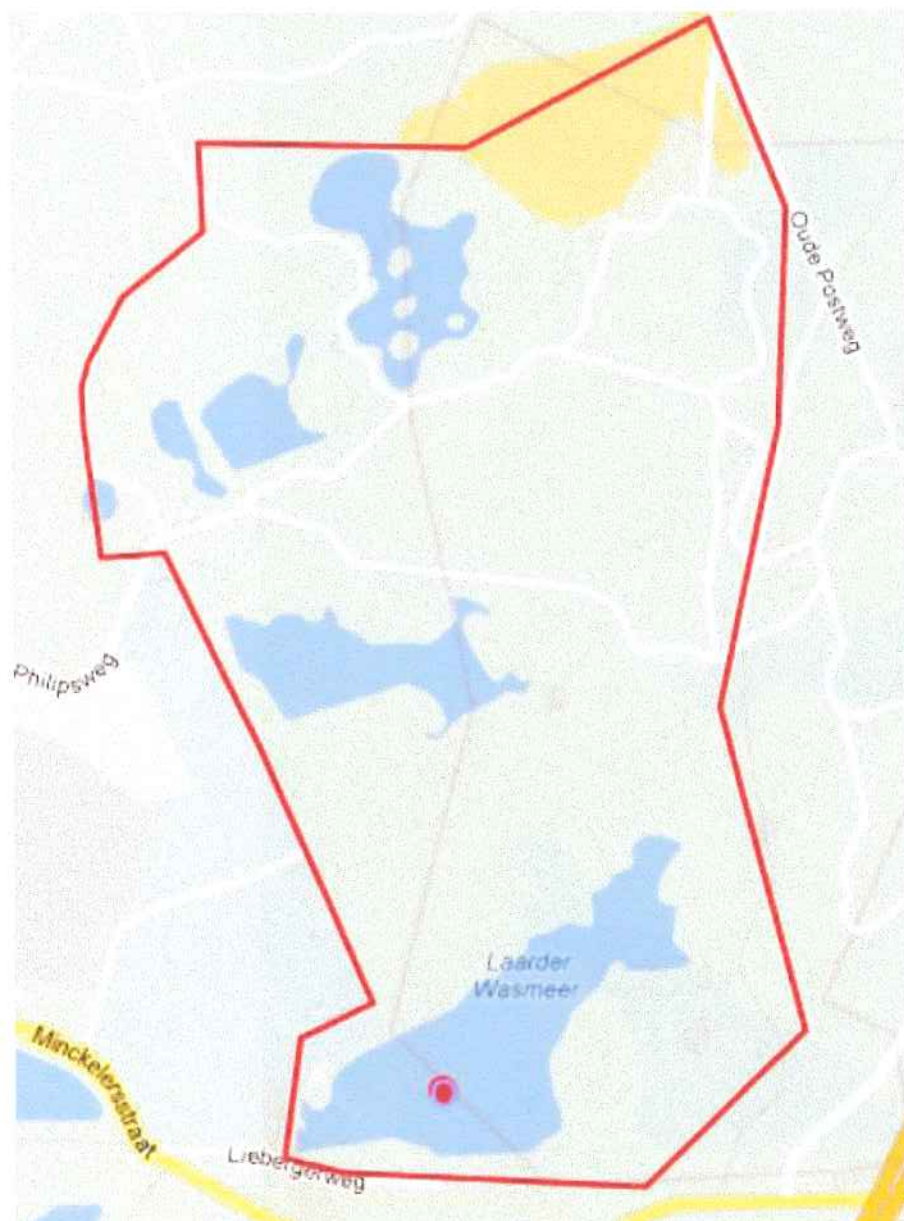
Aantal territoria: 3

4.2.3. Bergeend

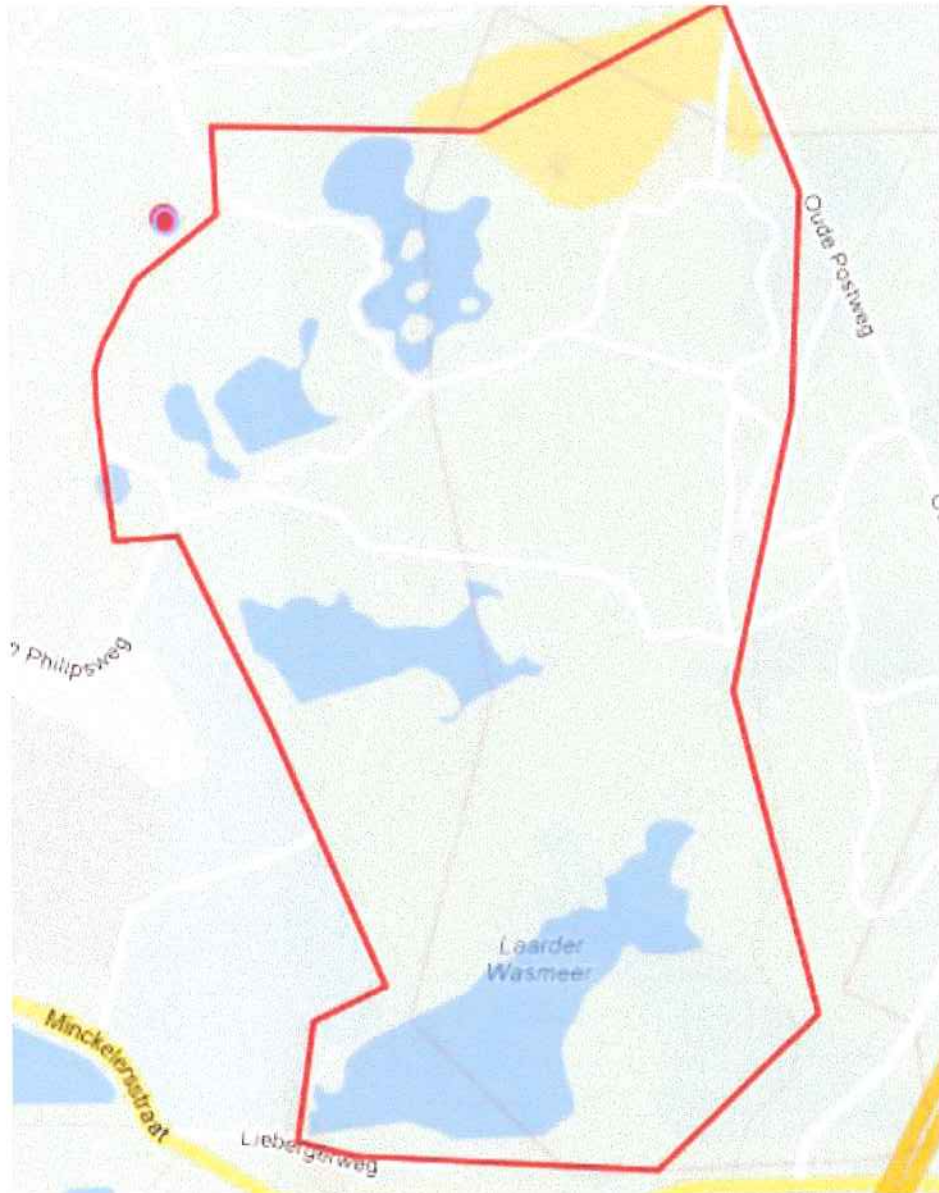
Aantal territoria: 7

4.2.4. Wilde Eend

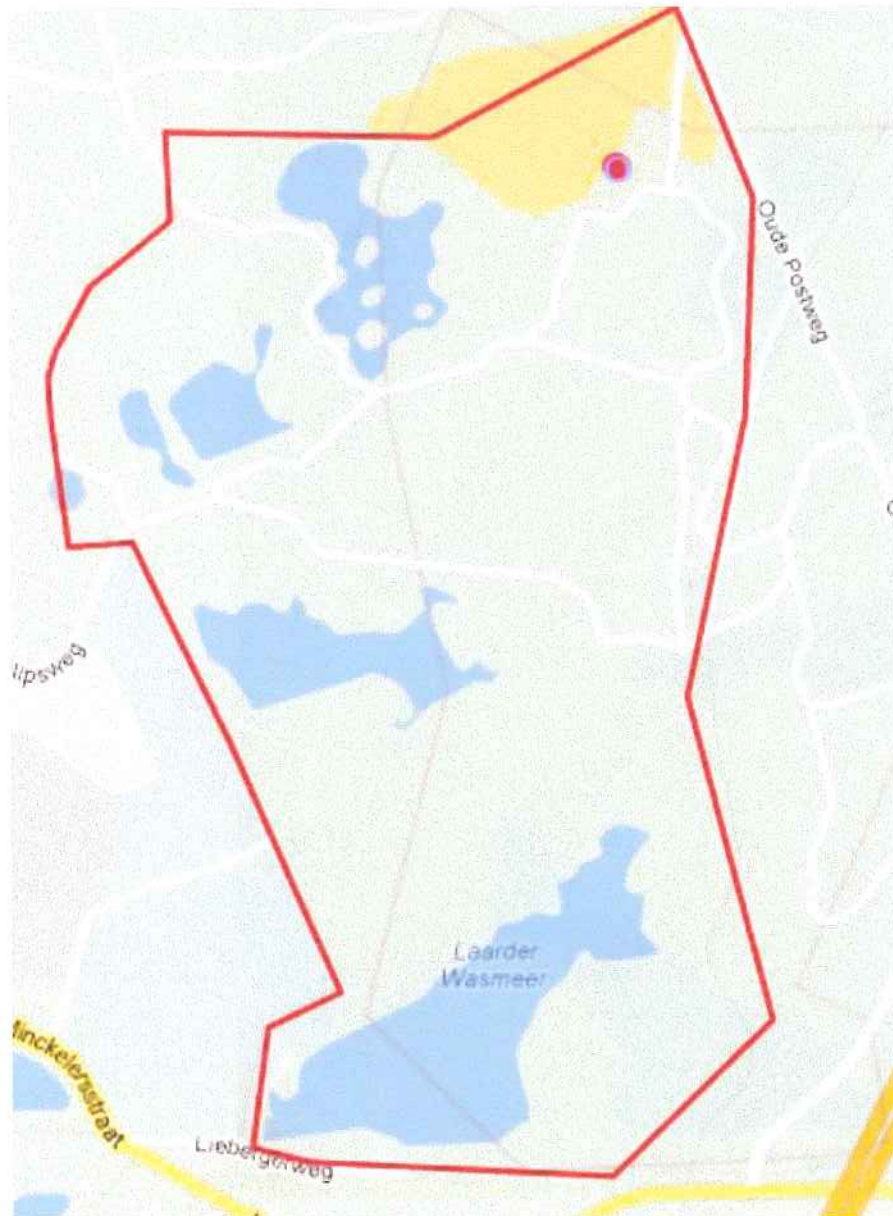
Aantal territoria: 1

4.2.5. Buizerd

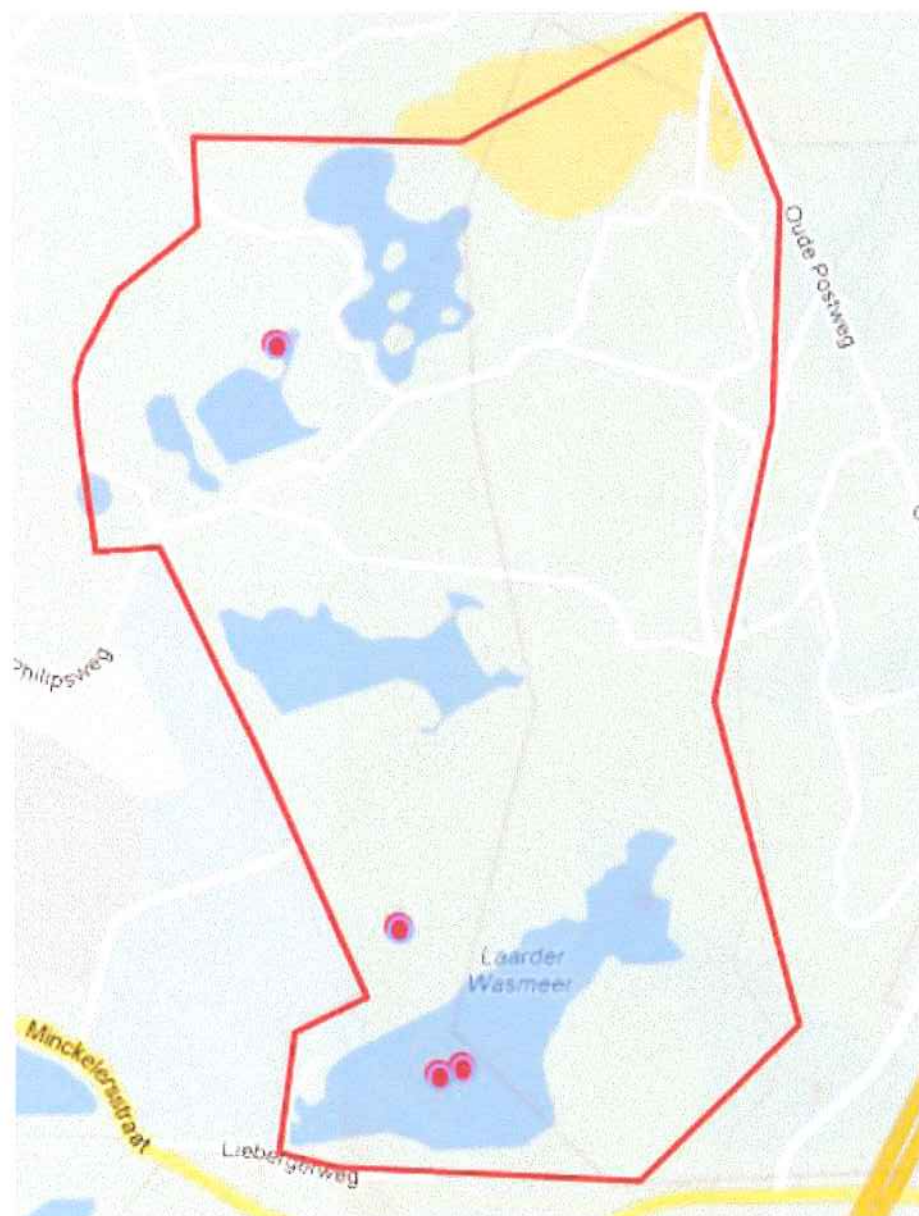
Aantal territoria: 0
(1 territorium buiten telgebied)

4.2.6. Boomvalk

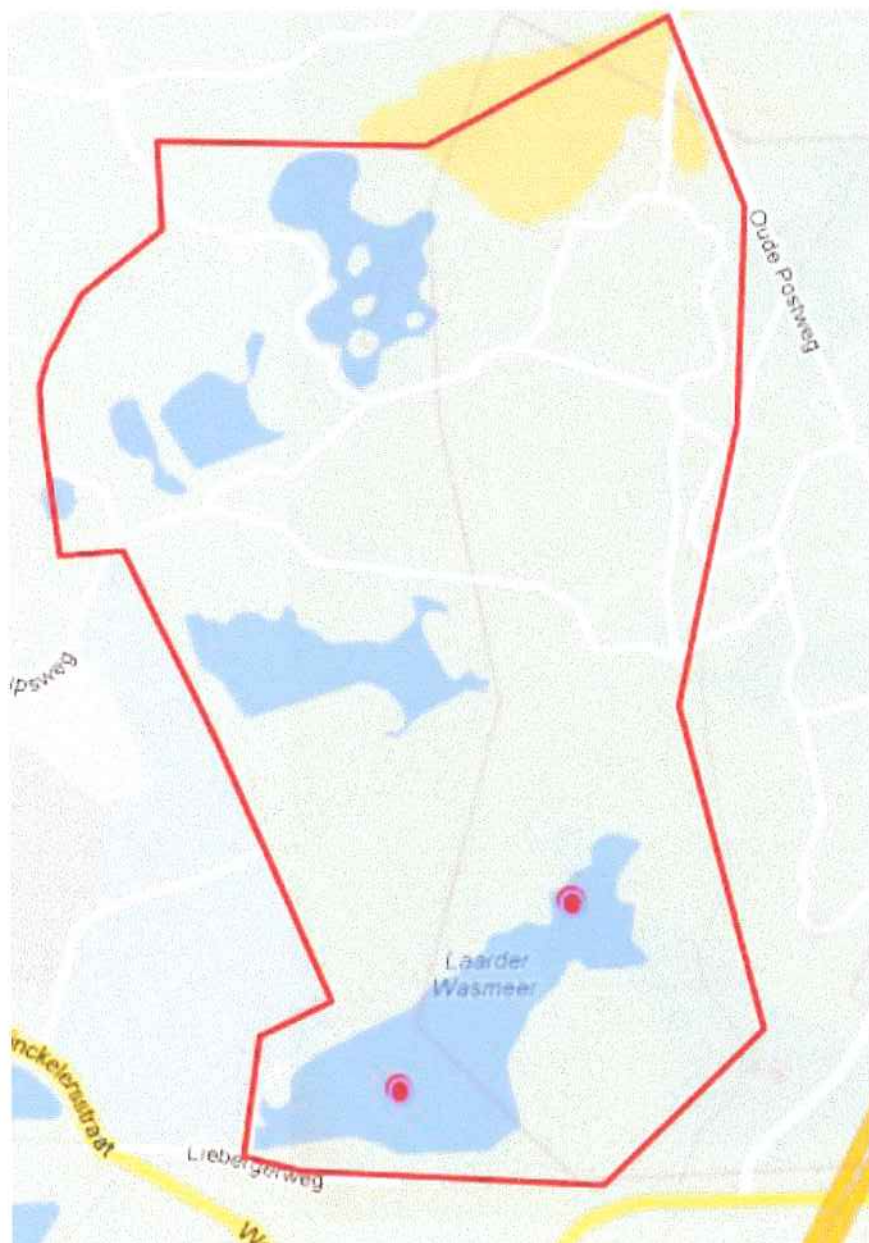
Aantal territoria: 1

4.2.7. Kleine Plevier

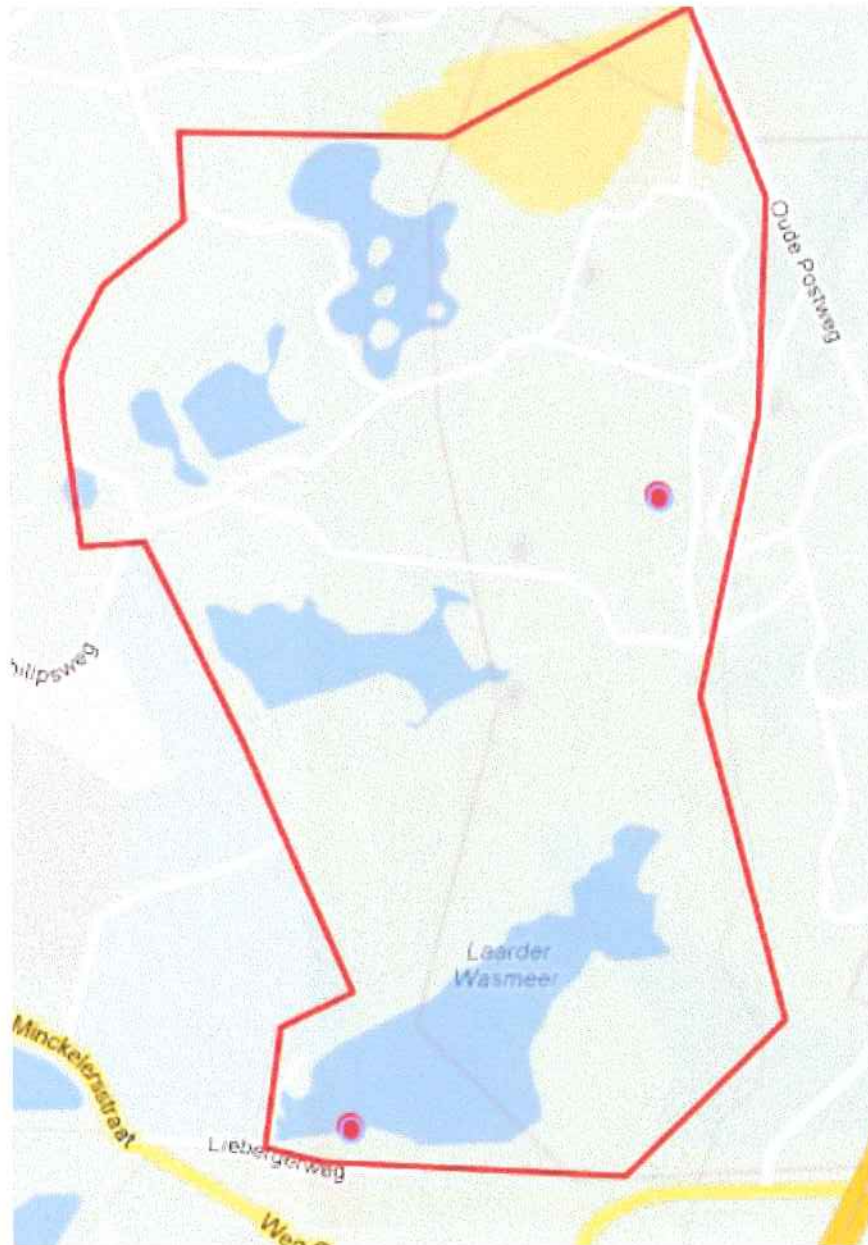
Aantal territoria: 4

4.2.8. Kievit

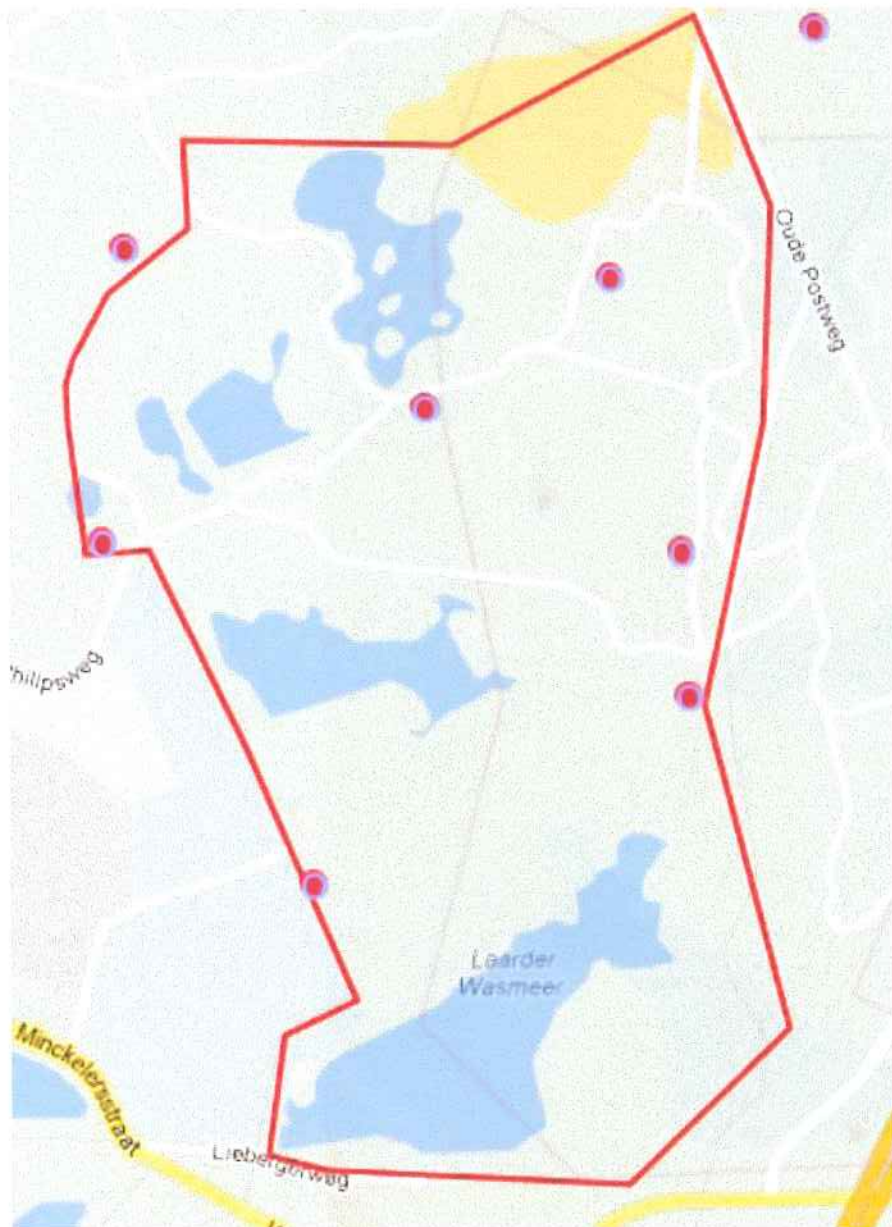
Aantal territoria: 2

4.2.9. Holenduif

Aantal territoria: 2

4.2.10. Grote Bonte Specht

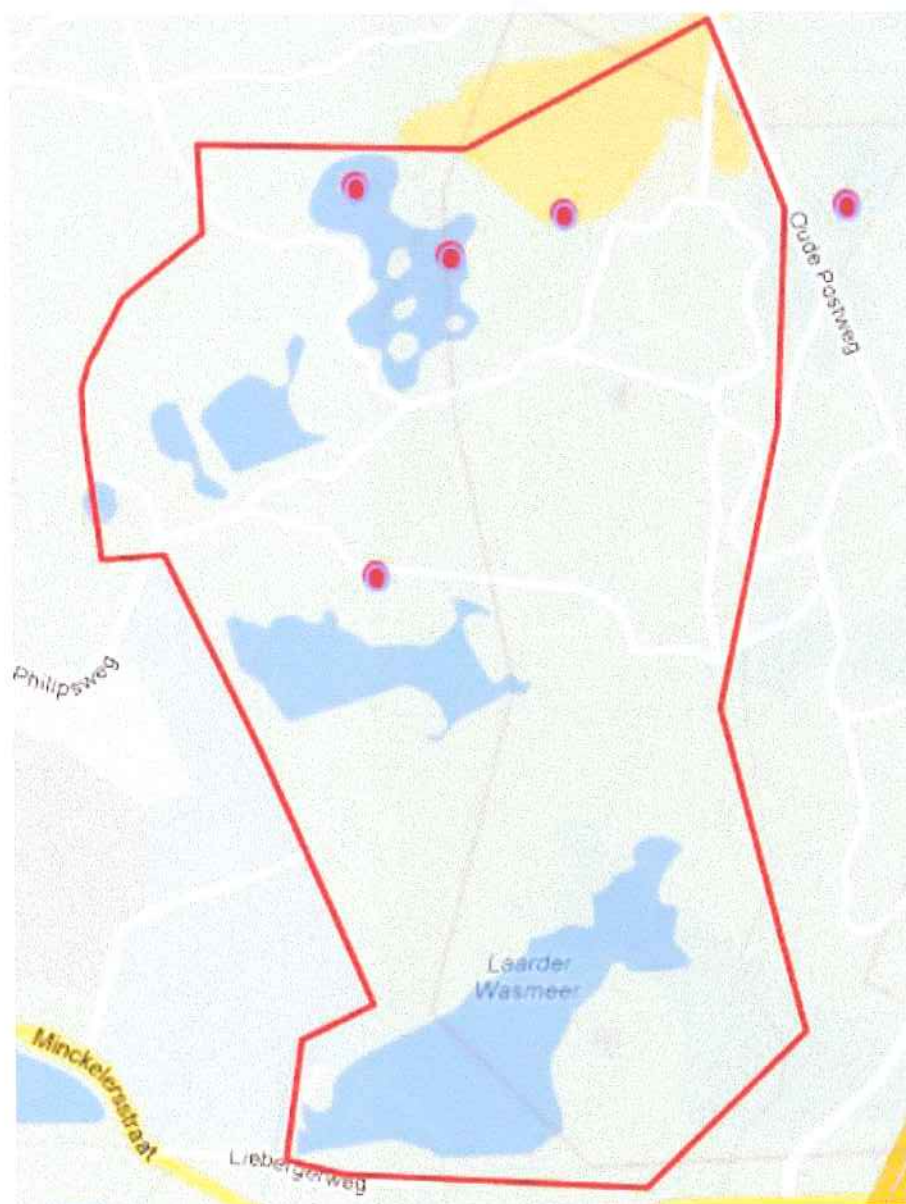
Aantal territoria: 6
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.11. Kleine Bonte Specht

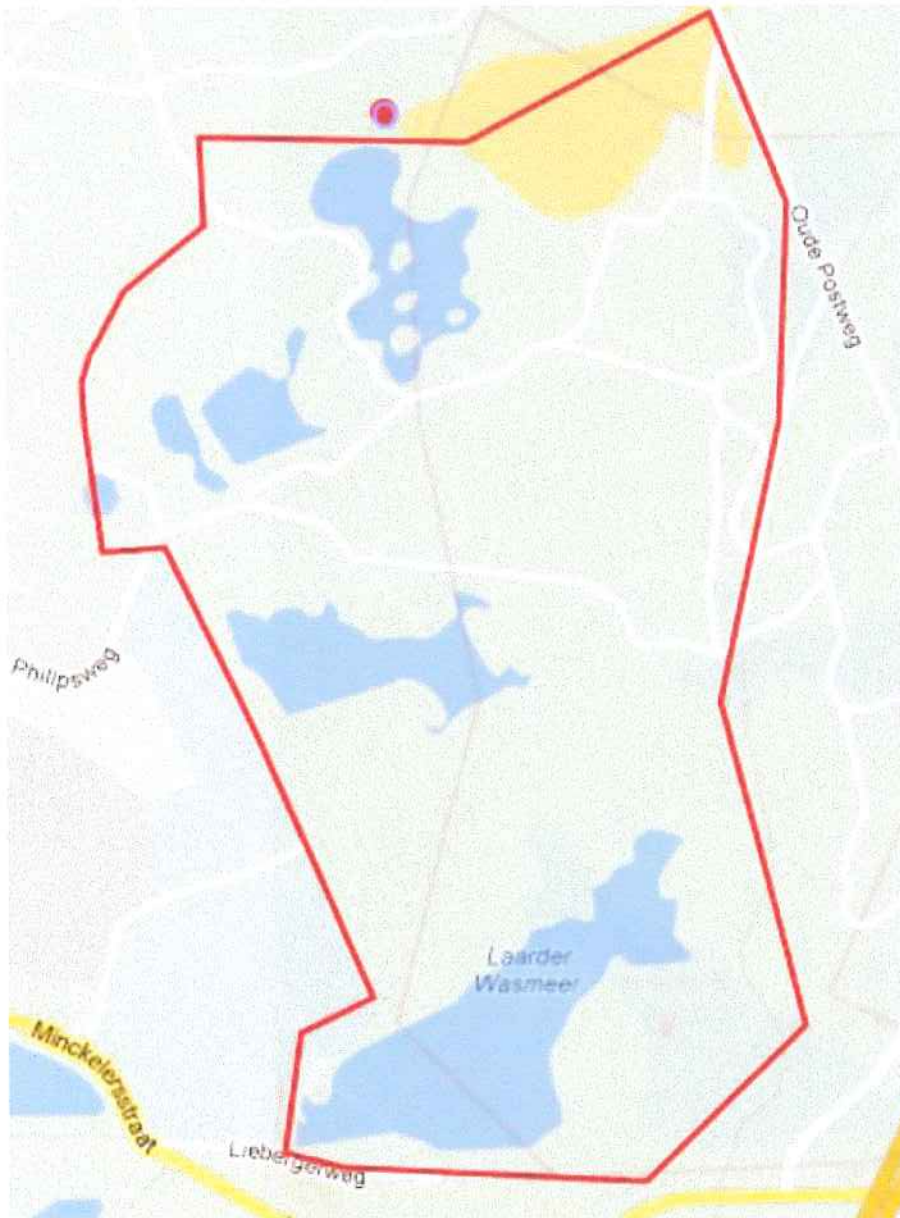
Aantal territoria: 2

4.2.12. Boomleeuwerik

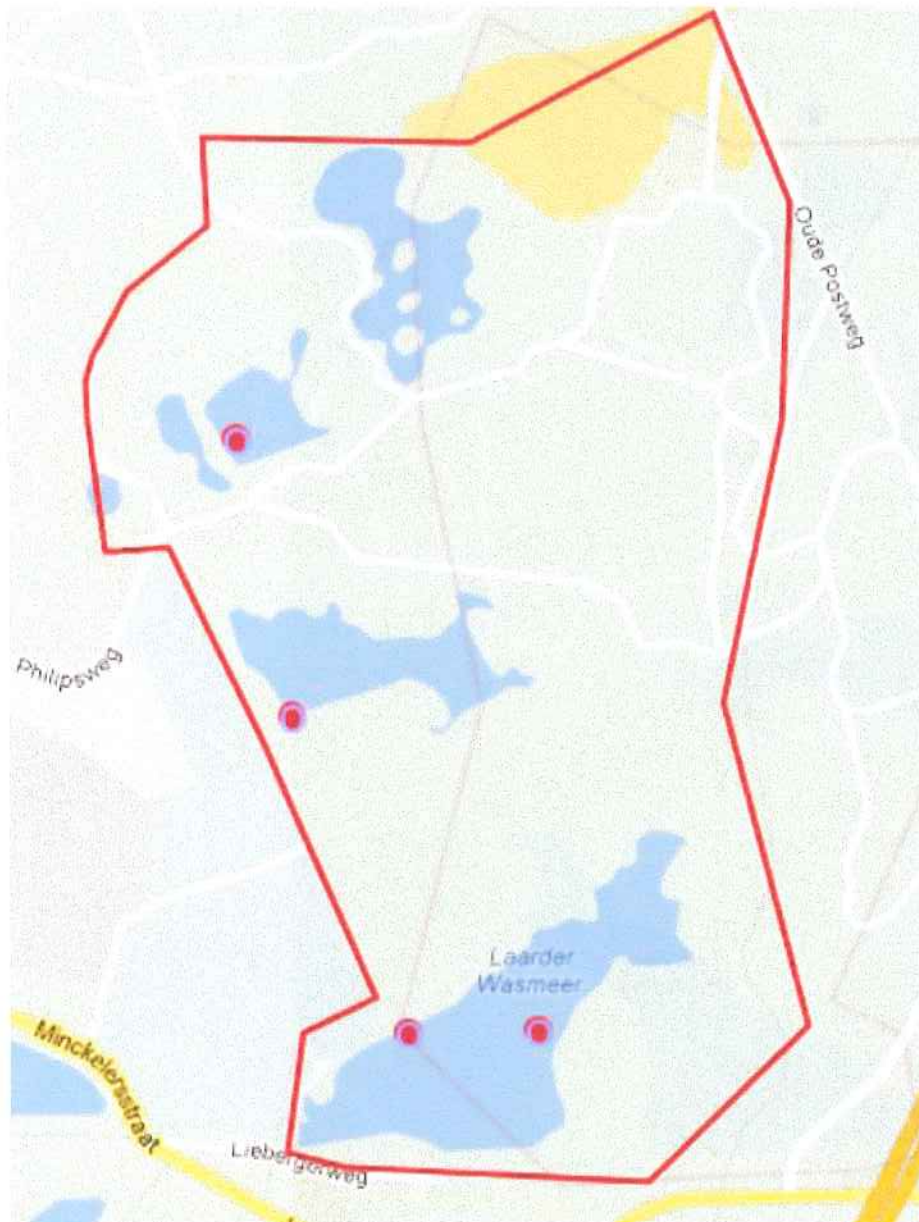
Aantal territoria: 4
(en 1 territorium buiten telgebied)

4.2.13. Boompieper

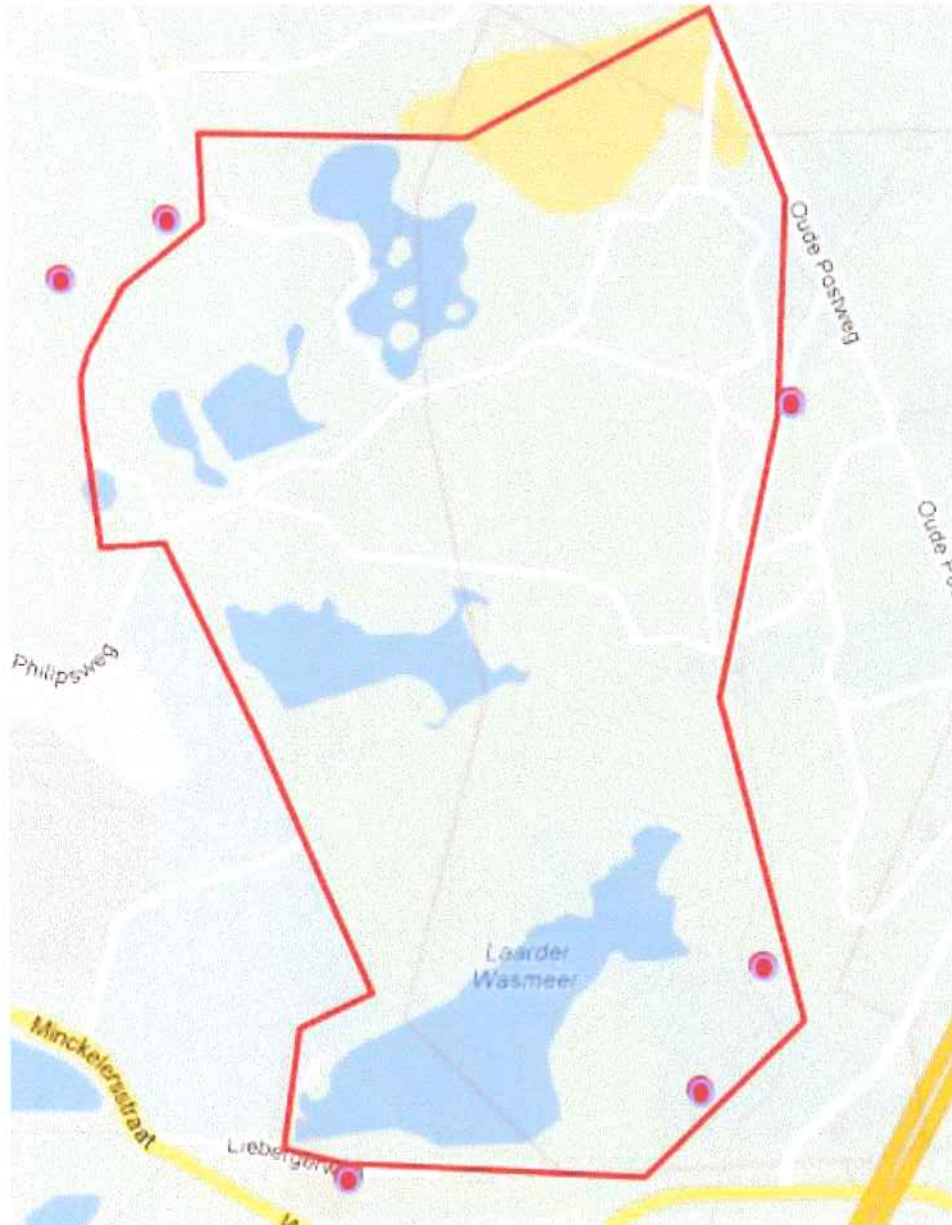
Aantal territoria: 0
(1 territorium buiten telgebied)

4.2.14. Witte Kwikstaart

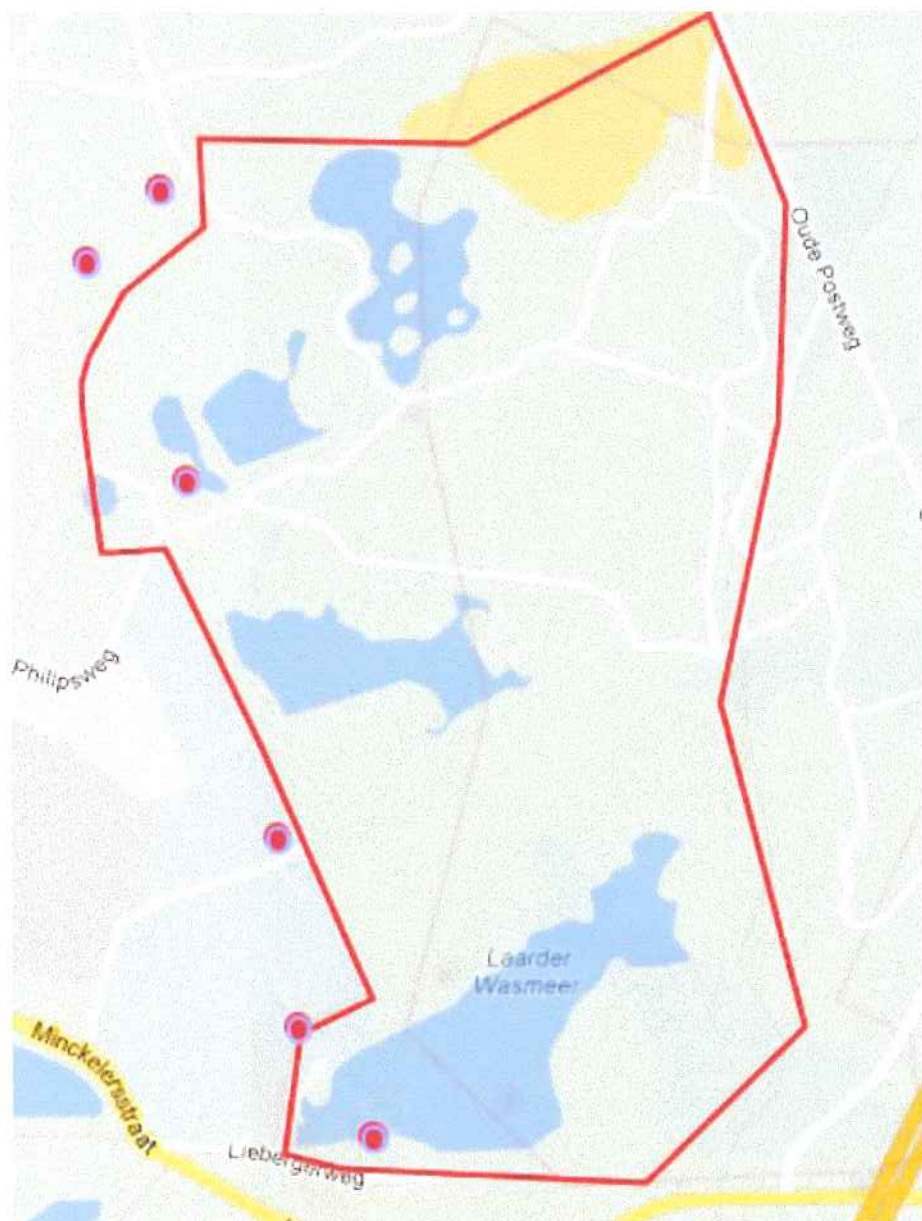
Aantal territoria: 4

4.2.15. Winterkoning

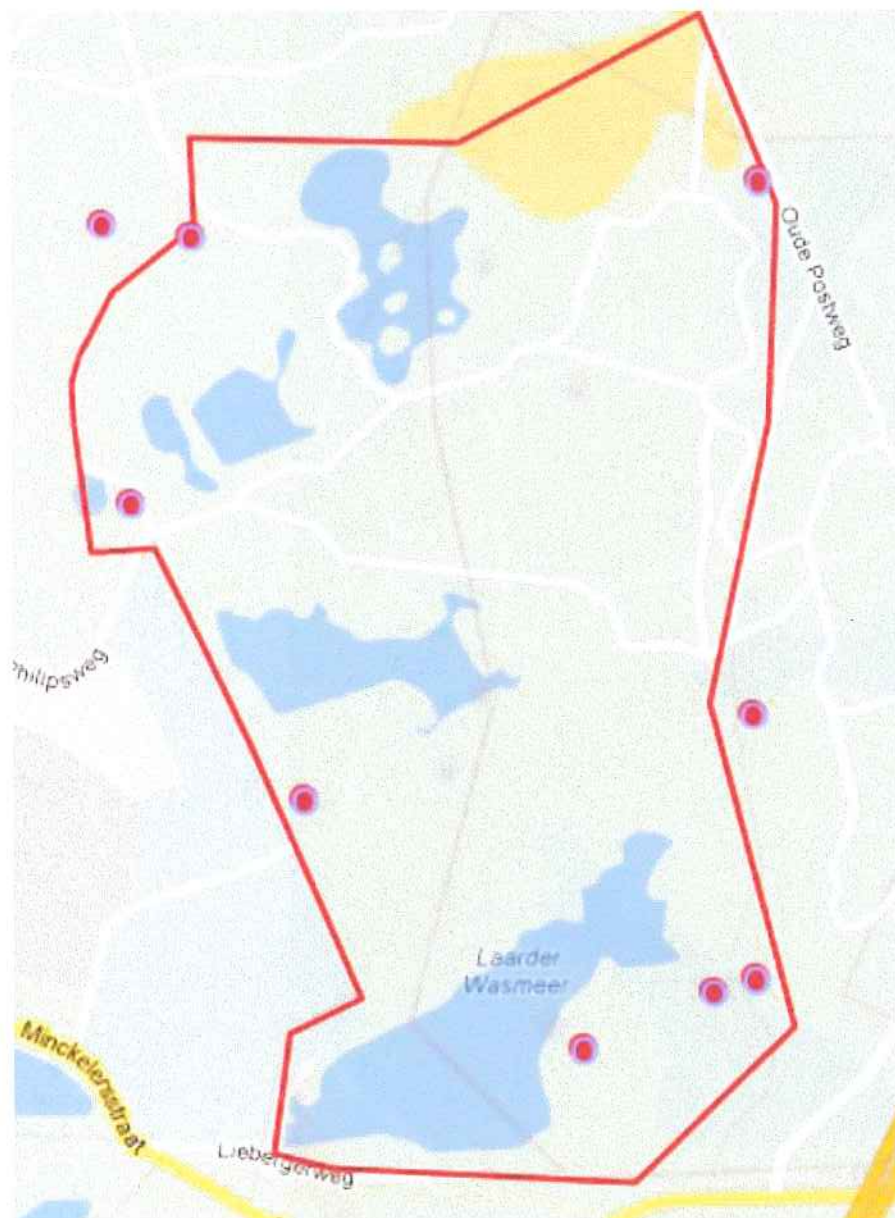
Aantal territoria: 2
(en 4 territoria buiten telgebied)

4.2.16. Heggenmus

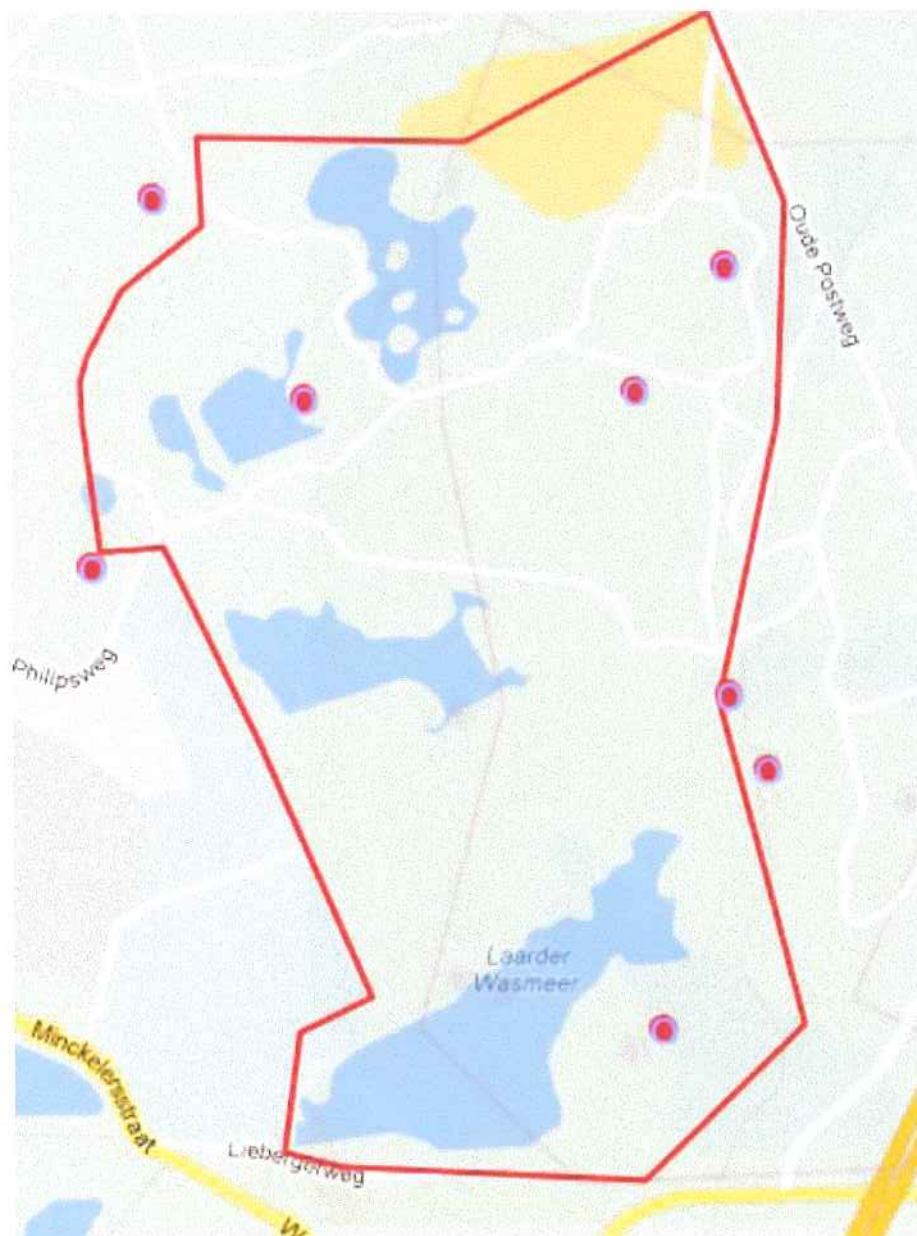
Aantal territoria: 2
(en 4 territoria buiten telgebied)

4.2.17. Roodborst

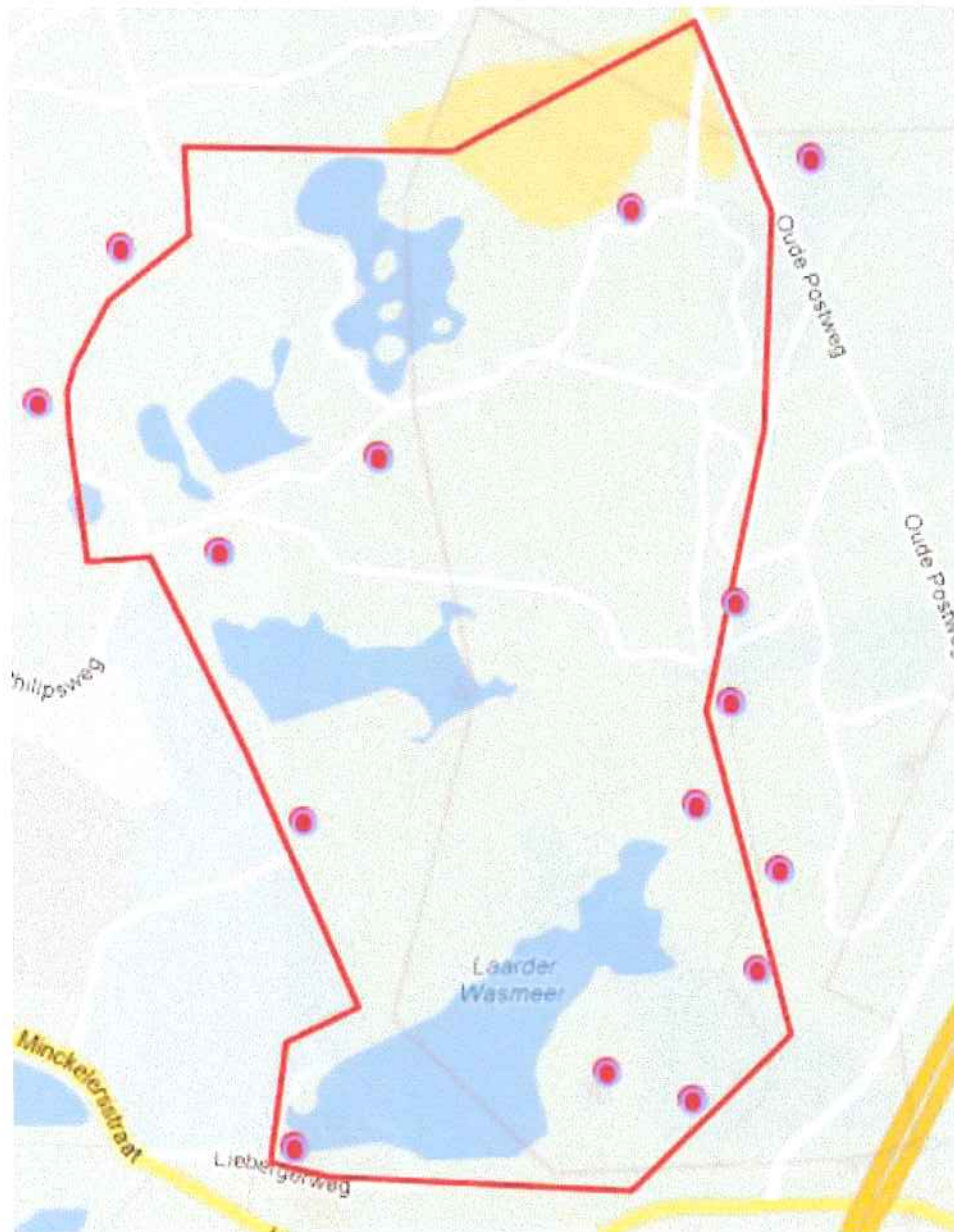
Aantal territoria: 7
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.18. Gekraagde Roodstaart

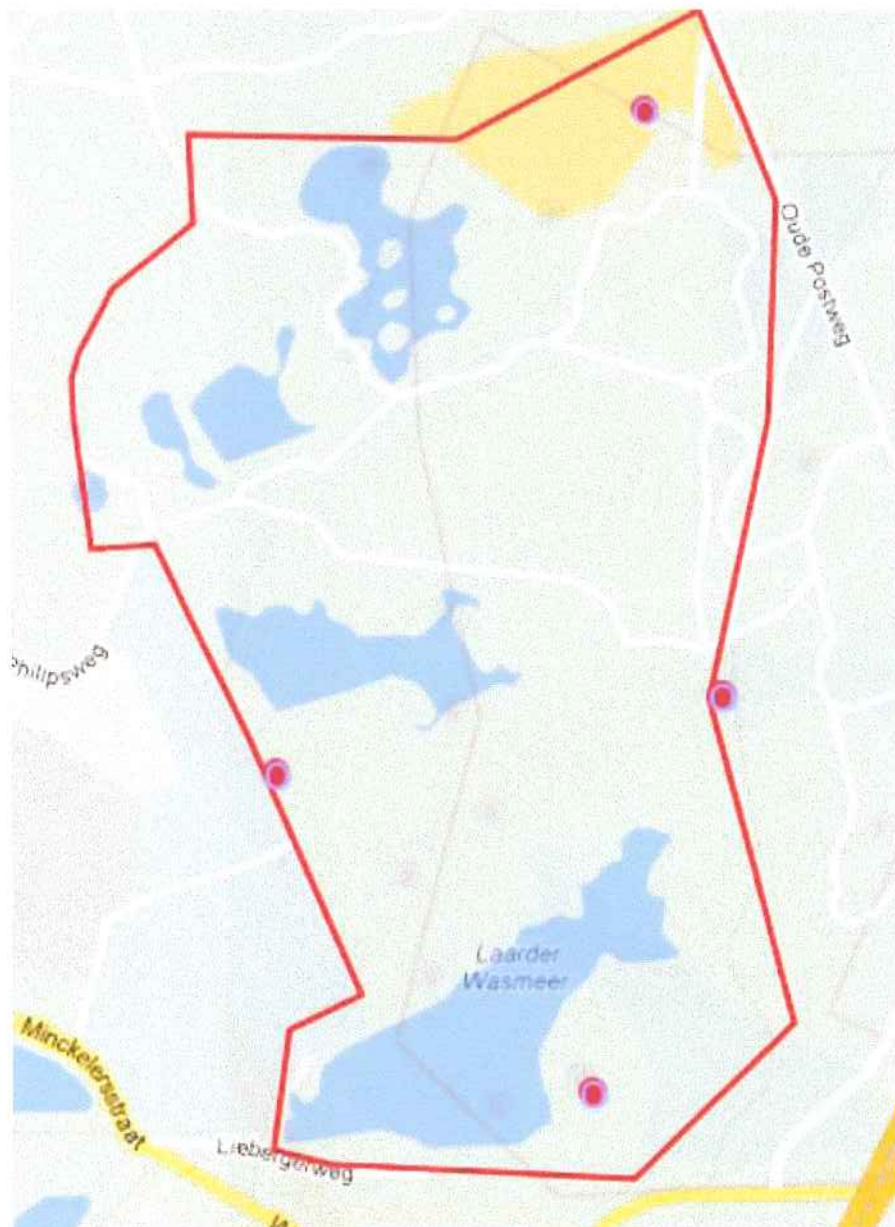
Aantal territoria: 4
(en 4 territoria buiten telgebied)

4.2.19. Merel

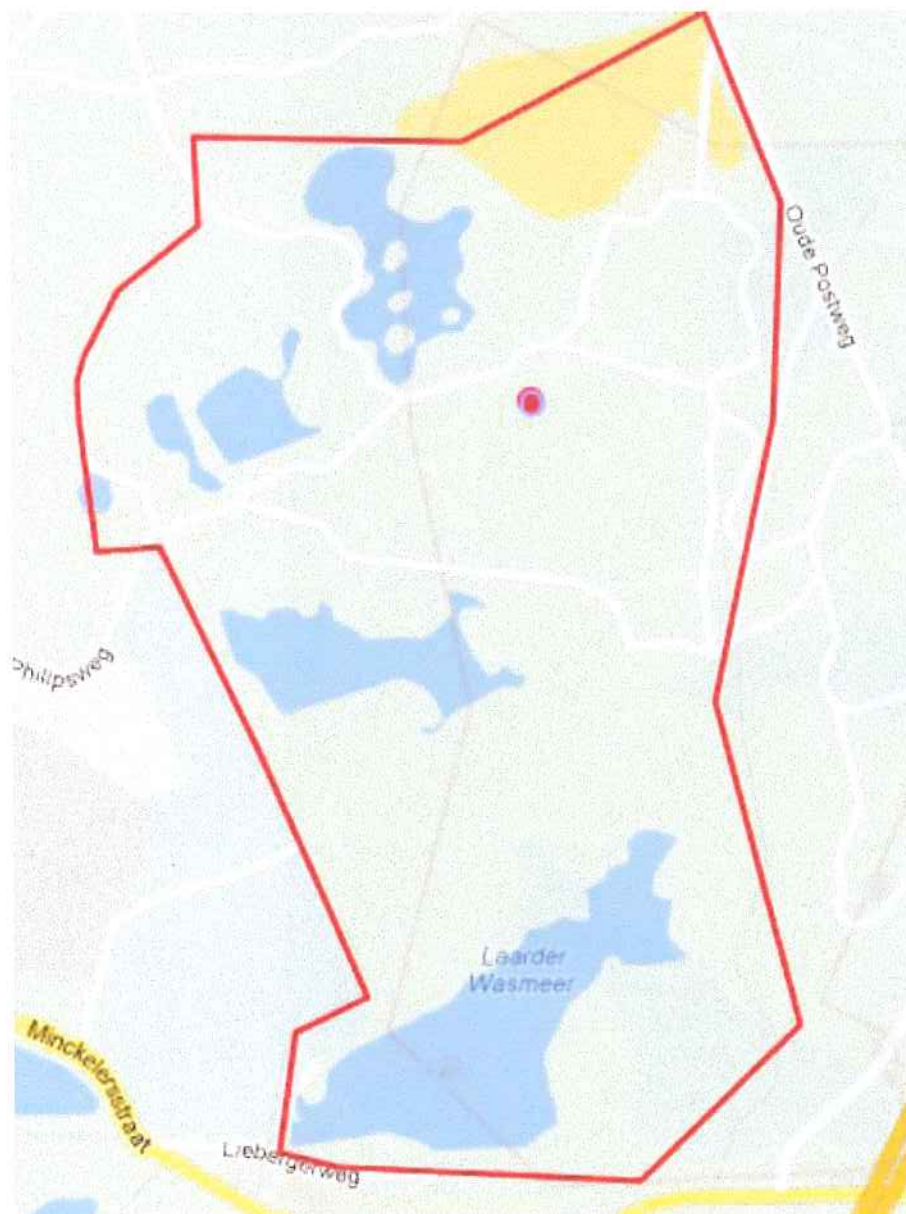
Aantal territoria: 11
(en 6 territoria buiten telgebied)

4.2.20. Zanglijster

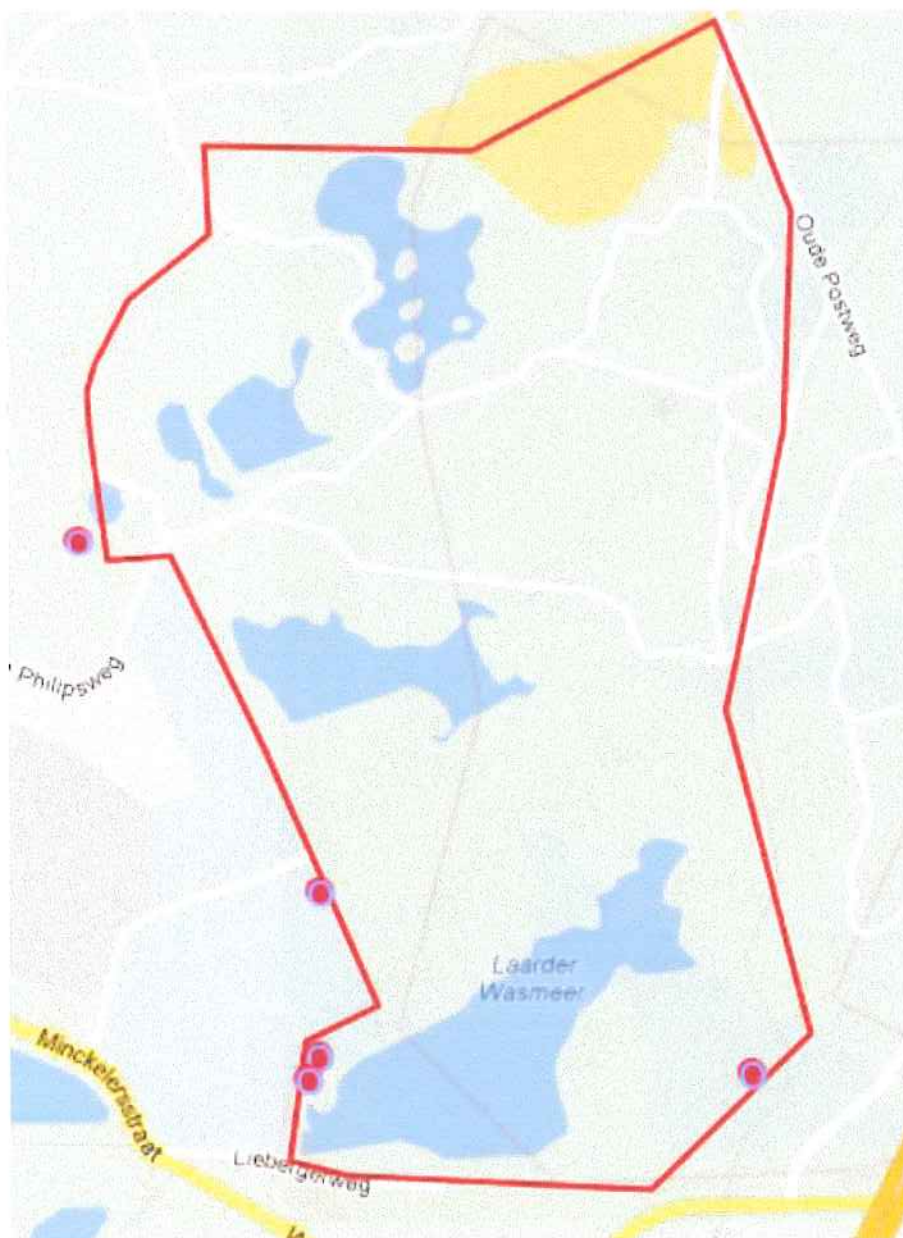
Aantal territoria: 3
(en 1 territorium buiten telgebied)

4.2.21. Grote Lijster

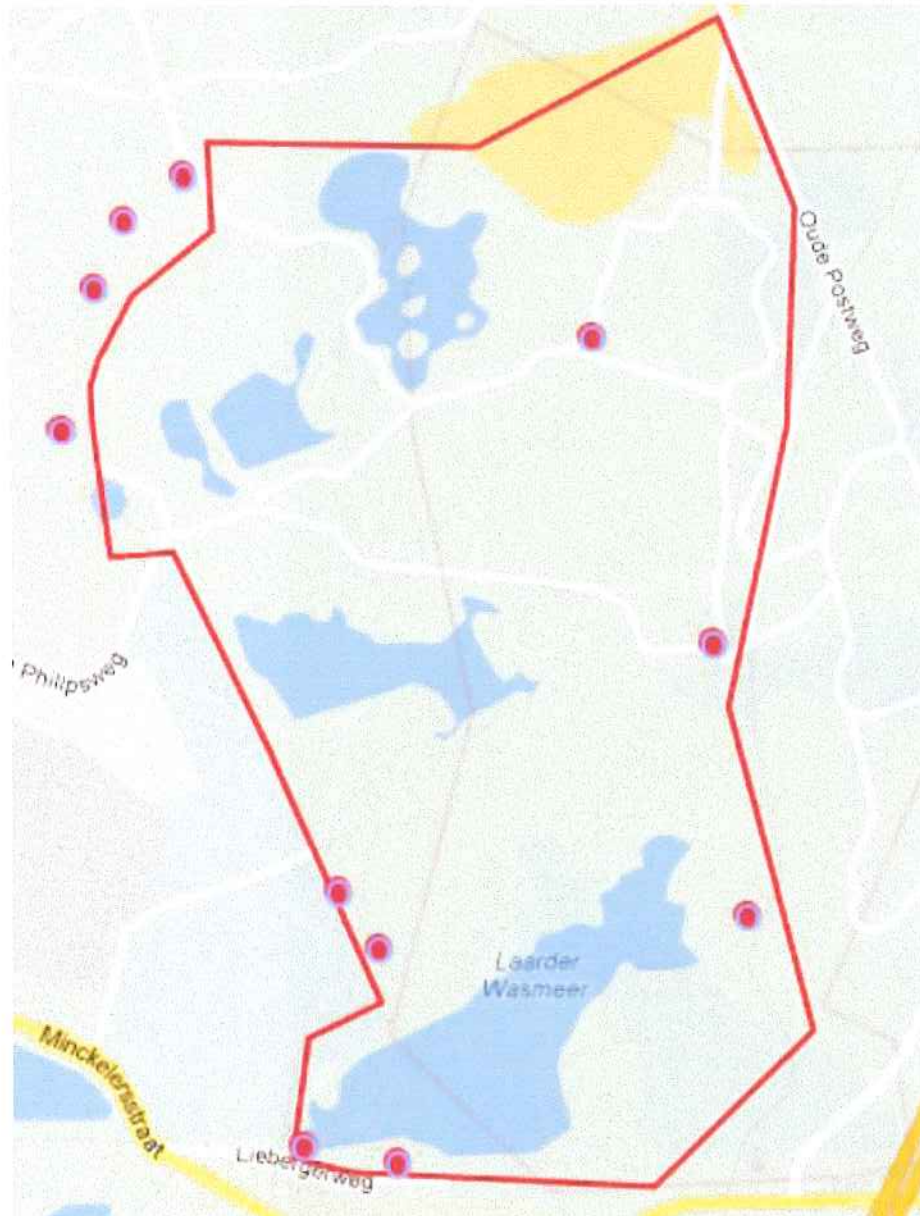
Aantal territoria: 1

4.2.22. Tuinfluiter

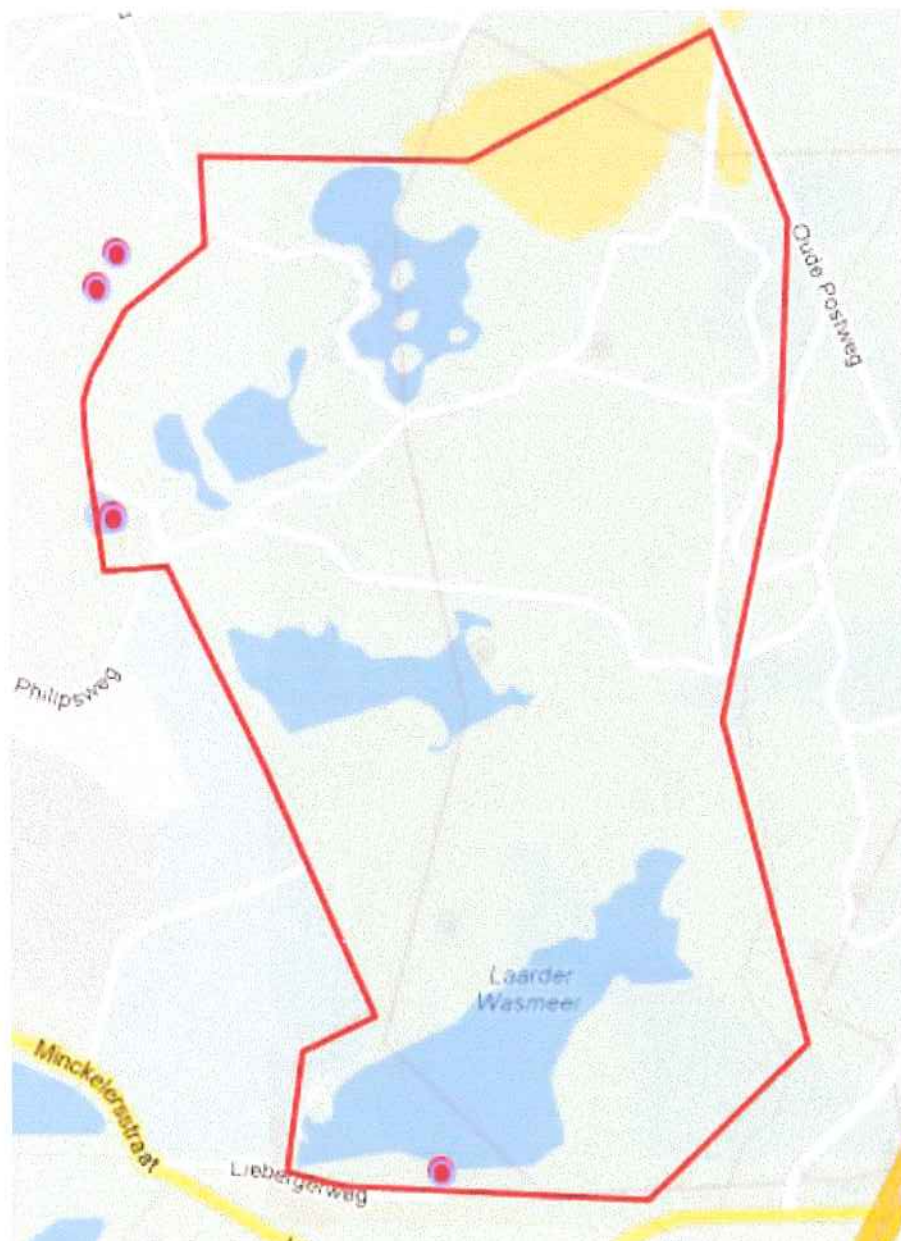
Aantal territoria: 3
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.23. Zwartkop

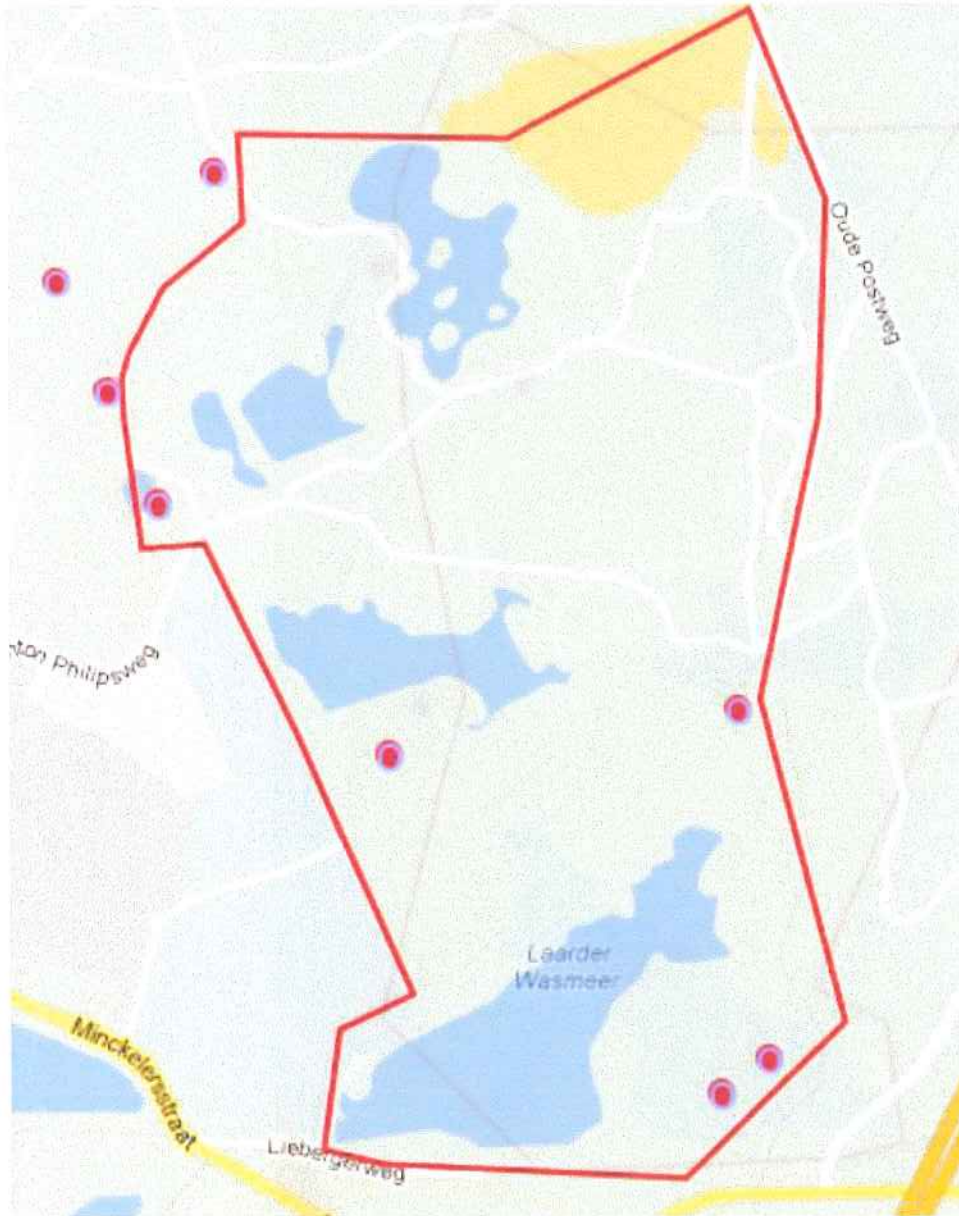
Aantal territoria: 7
(en 4 territoria buiten telgebied)

4.2.24. Tjiftjaf

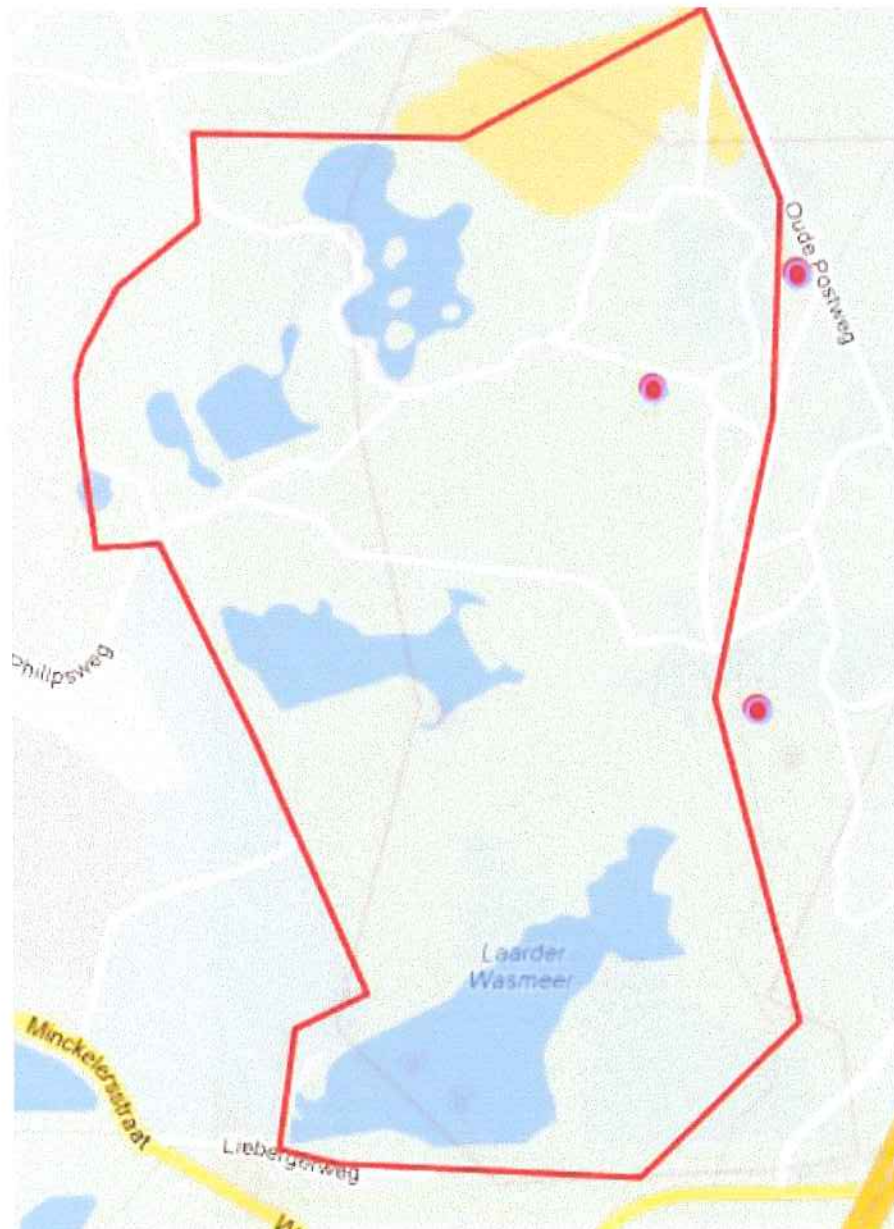
Aantal territoria: 2
(en 2 territoria buiten tegebied)

4.2.25. Fitis

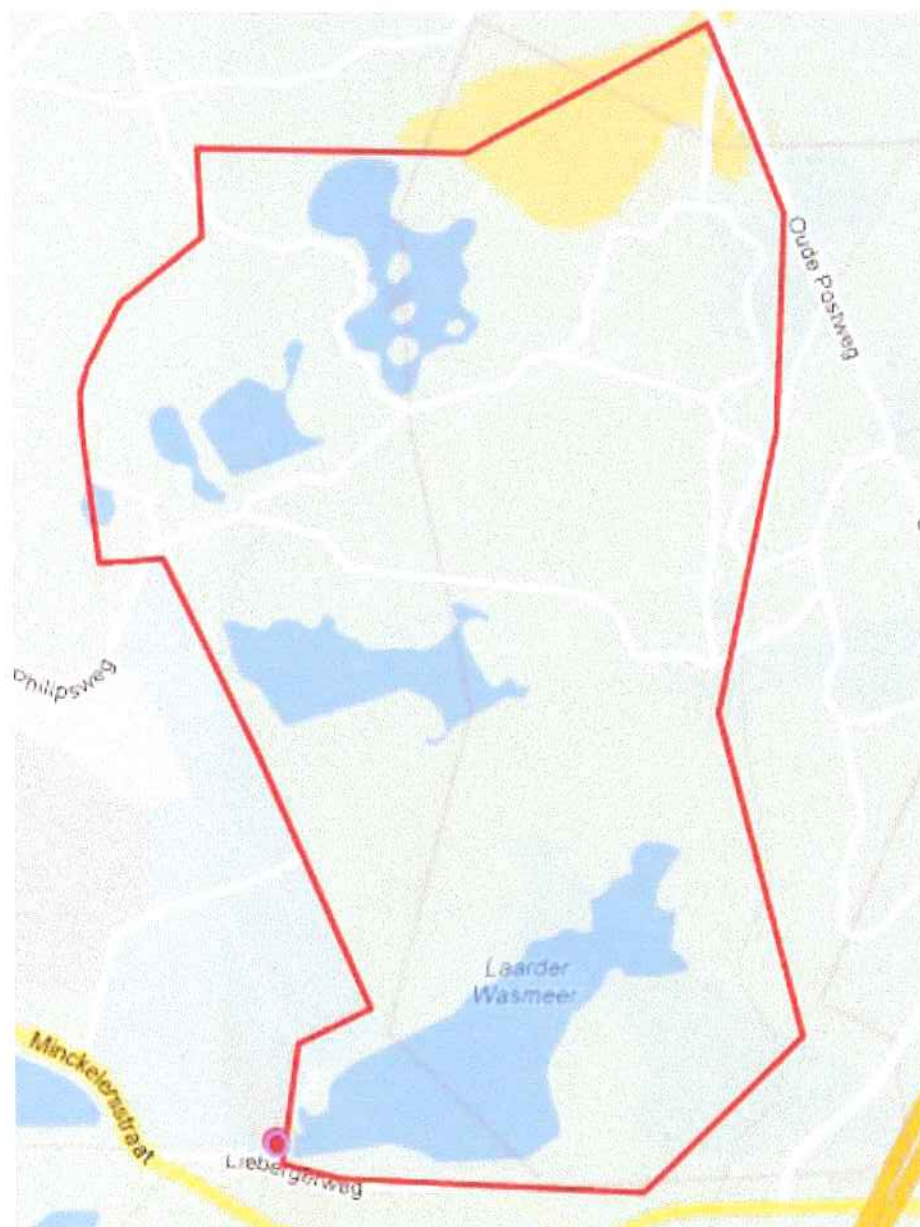
Aantal territoria: 5
(en 3 territoria buiten telgebied)

4.2.26. Bonte Vliegenvanger

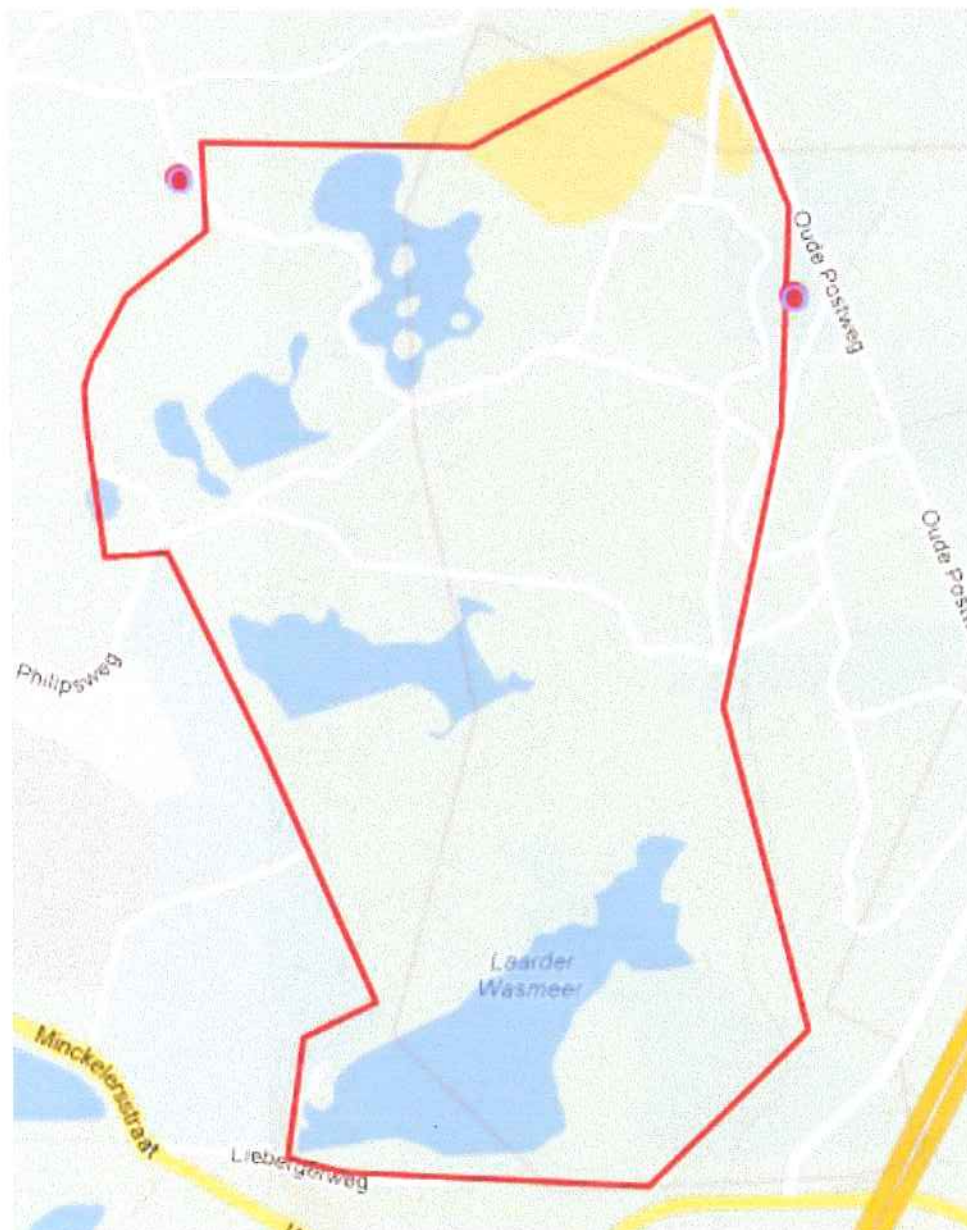
Aantal territoria: 1
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.27. Staartmees

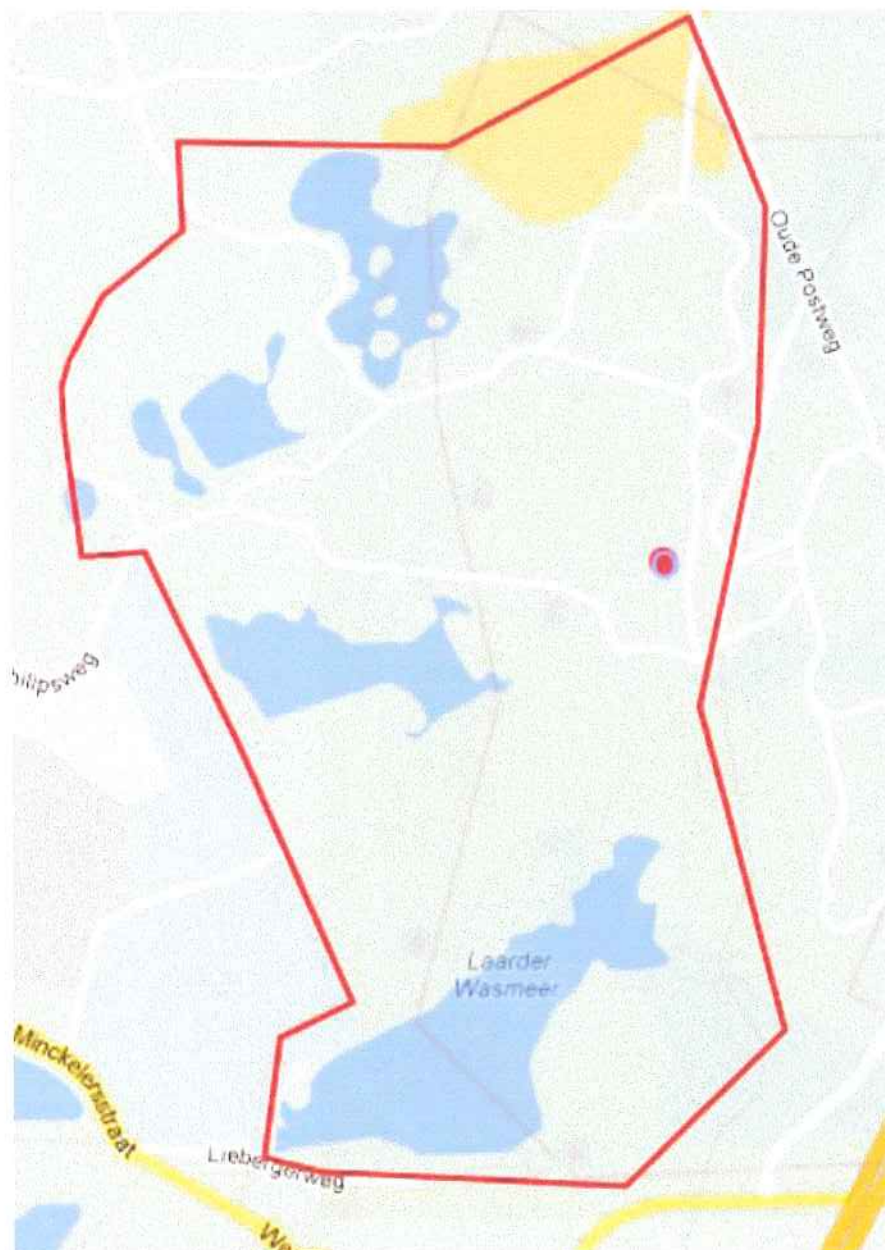
Aantal territoria: 0
(2 territoria buiten telgebied)

4.2.28. Kuifmees

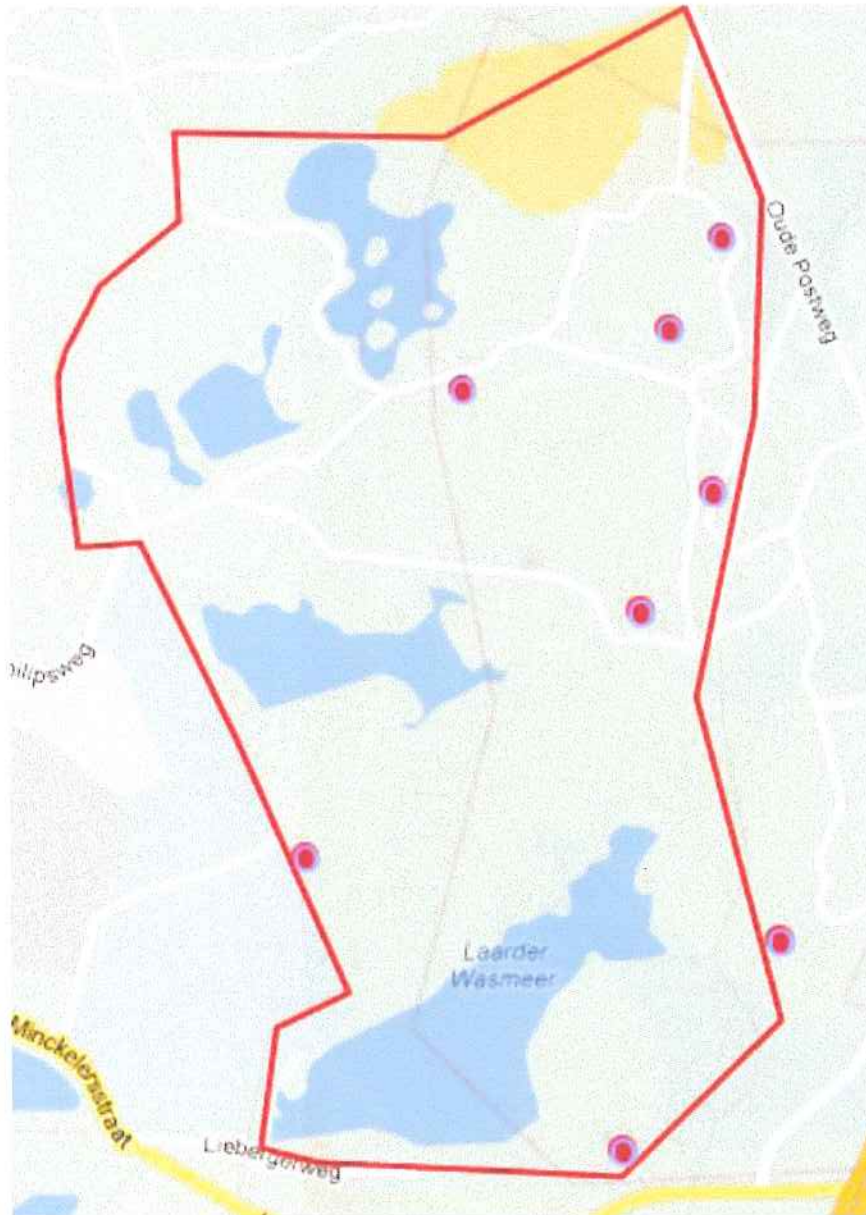
Aantal territoria: 0
(2 territoria buiten telgebied)

4.2.29. Zwarte Mees

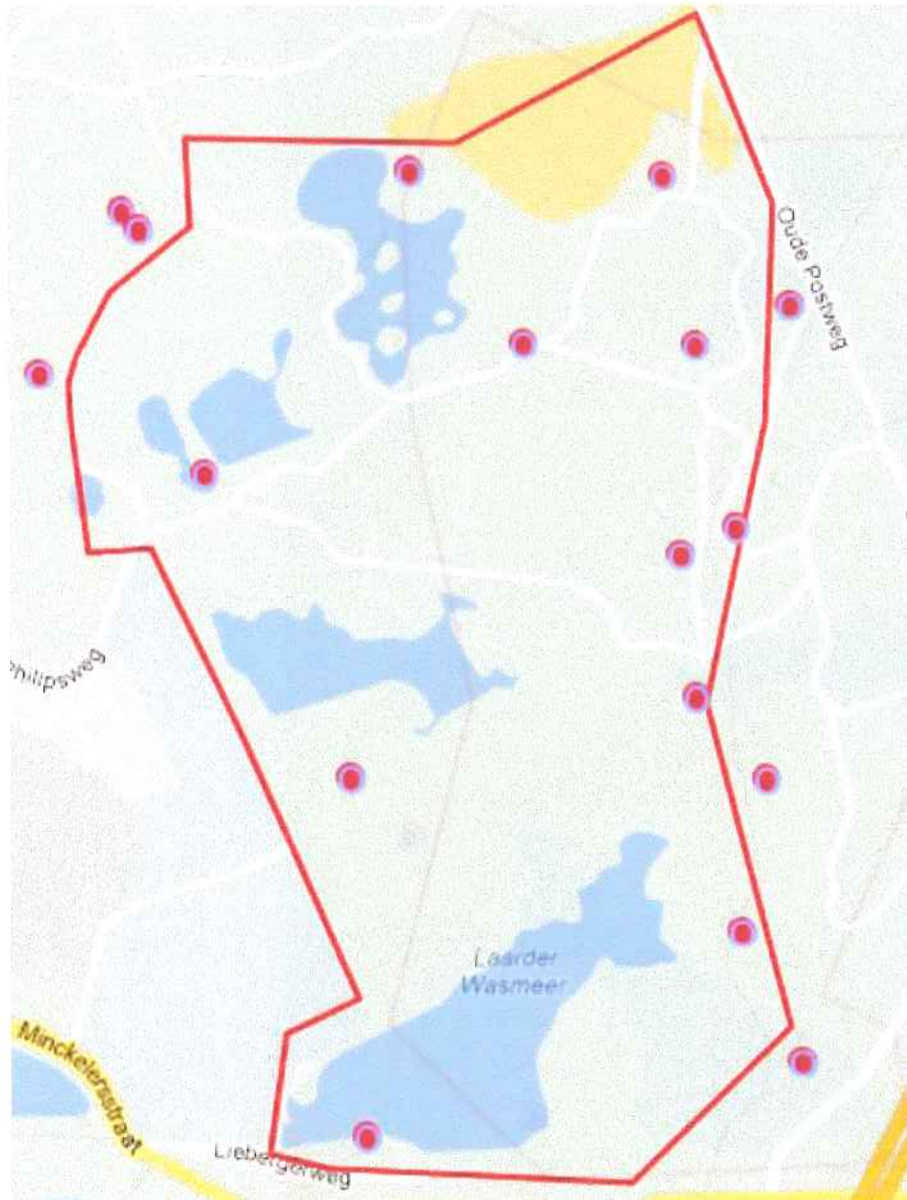
Aantal territoria: 1

4.2.30. Pimpelmees

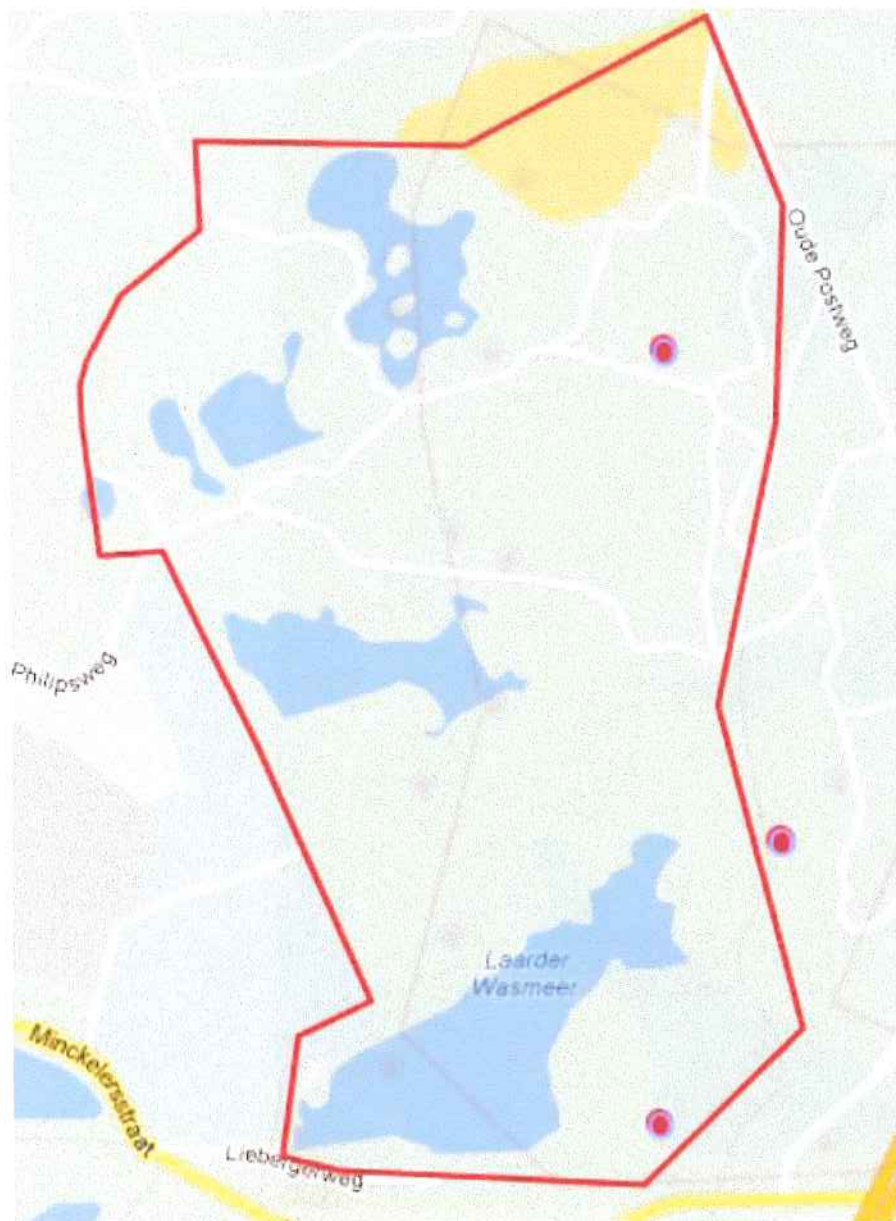
Aantal territoria: 7
(en 1 territorium buiten telgebied)

4.2.31. Koolmees

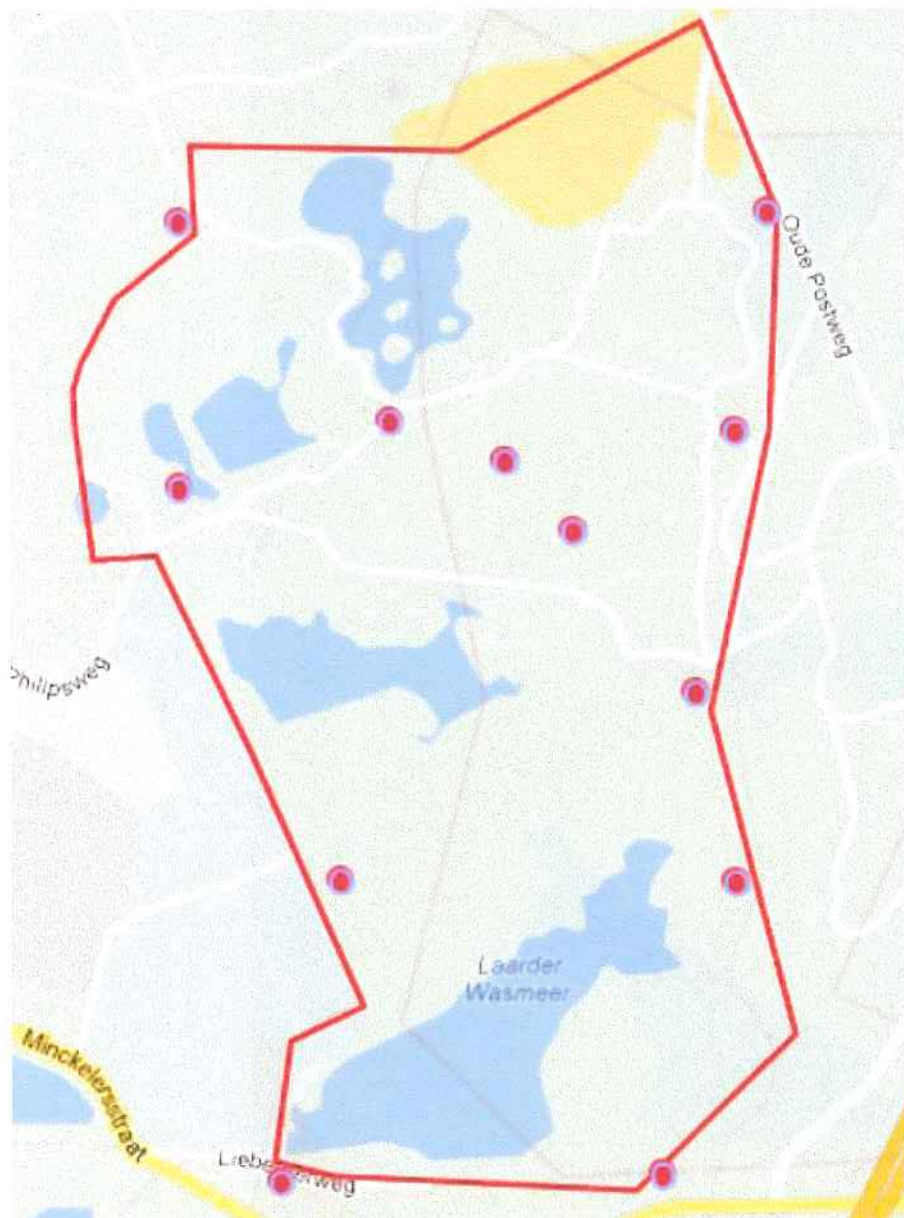
Aantal territoria: 11
(en 6 territoria buiten telgebied)

4.2.32. Boomklever

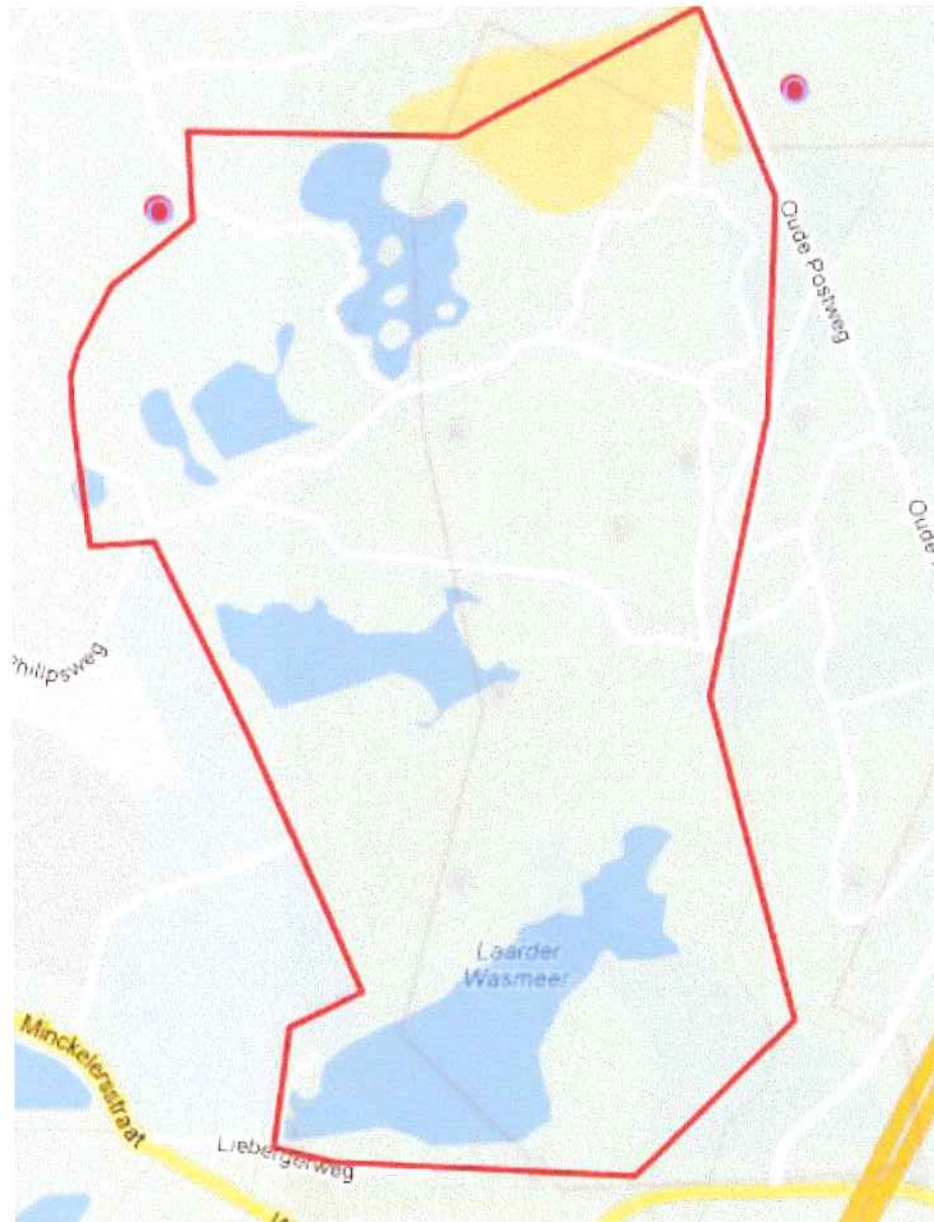
Aantal territoria: 2
(en 1 territorium buiten telgebied)

4.2.33. Boomkruiper

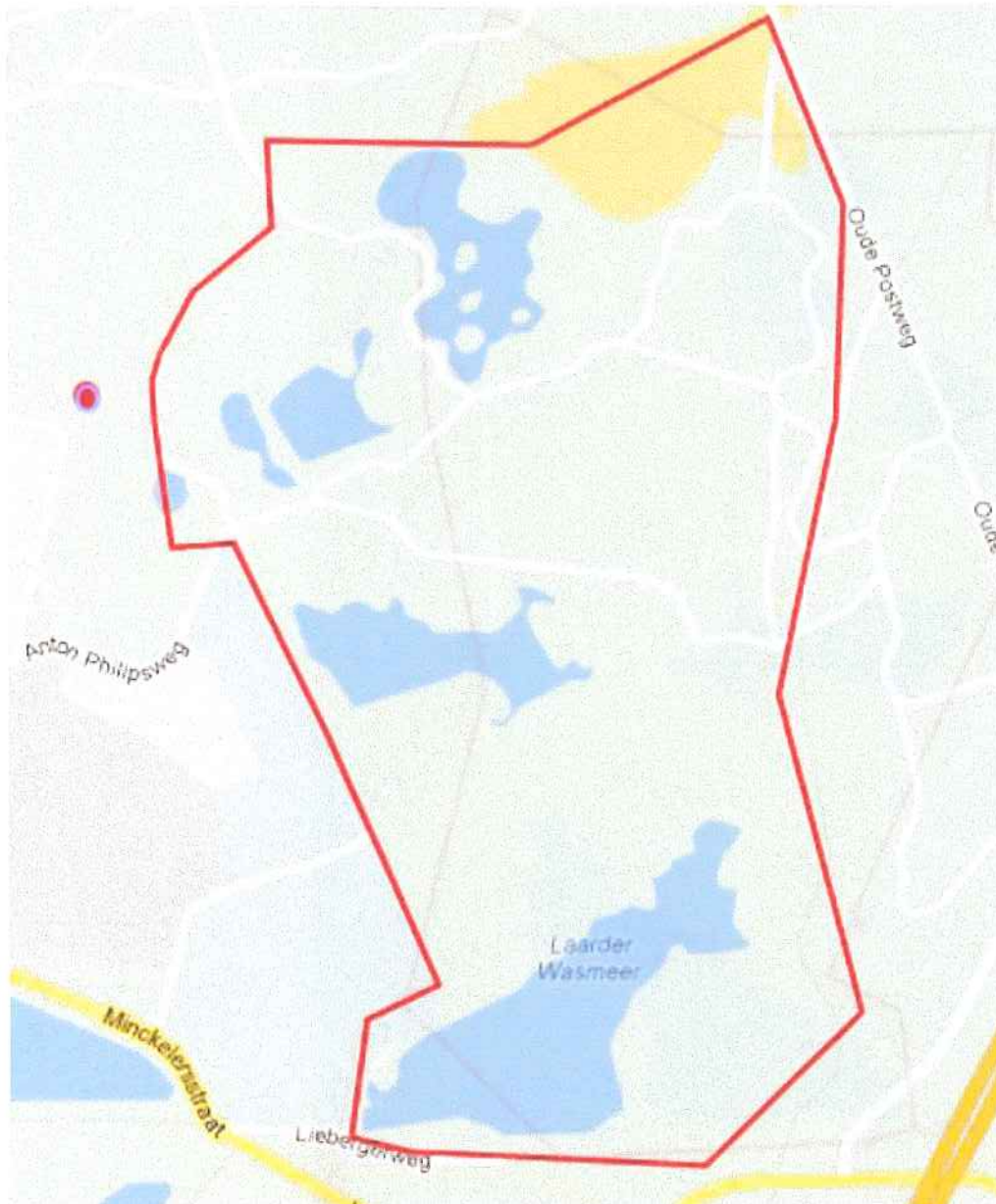
Aantal territoria: 9
(en 3 territoria buiten telgebied)

4.2.34. Gaai

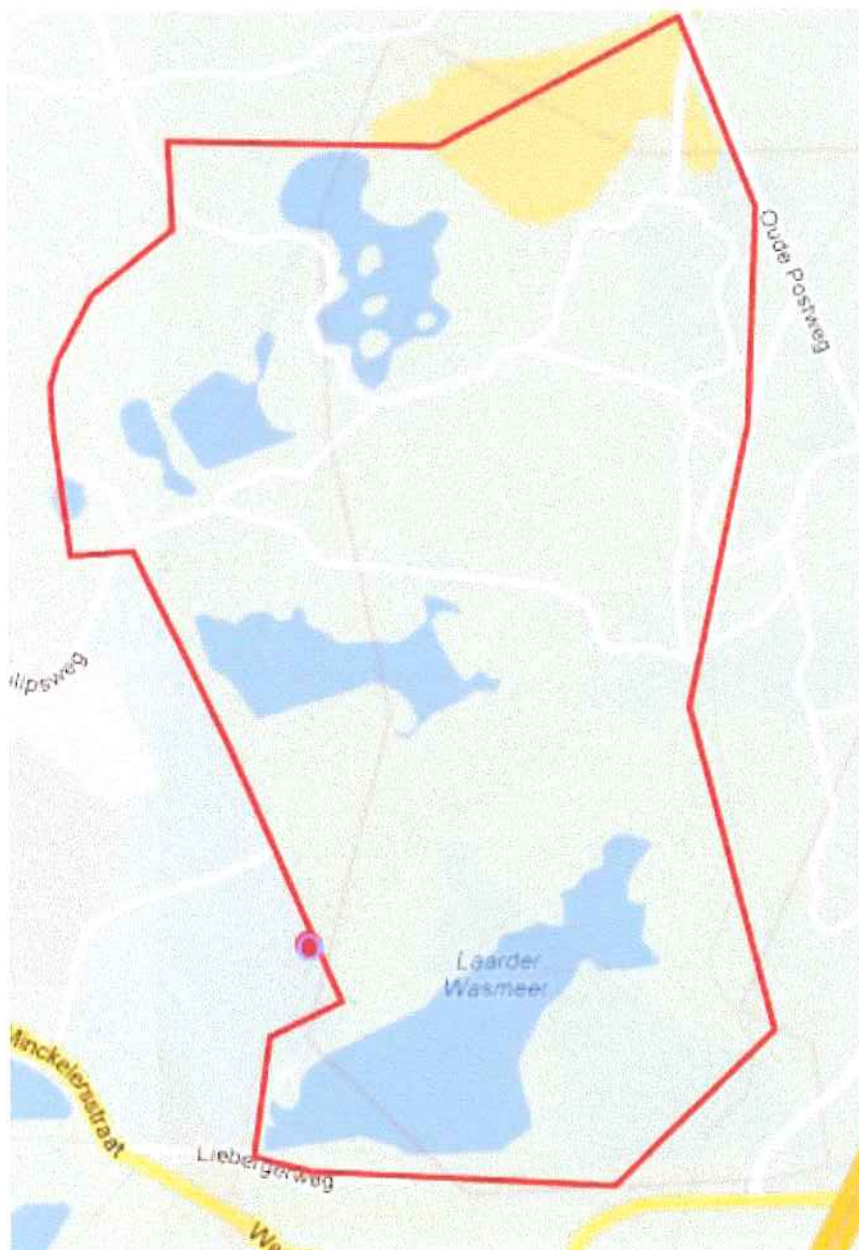
Aantal territoria: 0
(2 territoria buiten telgebied)

4.2.35. Ekster

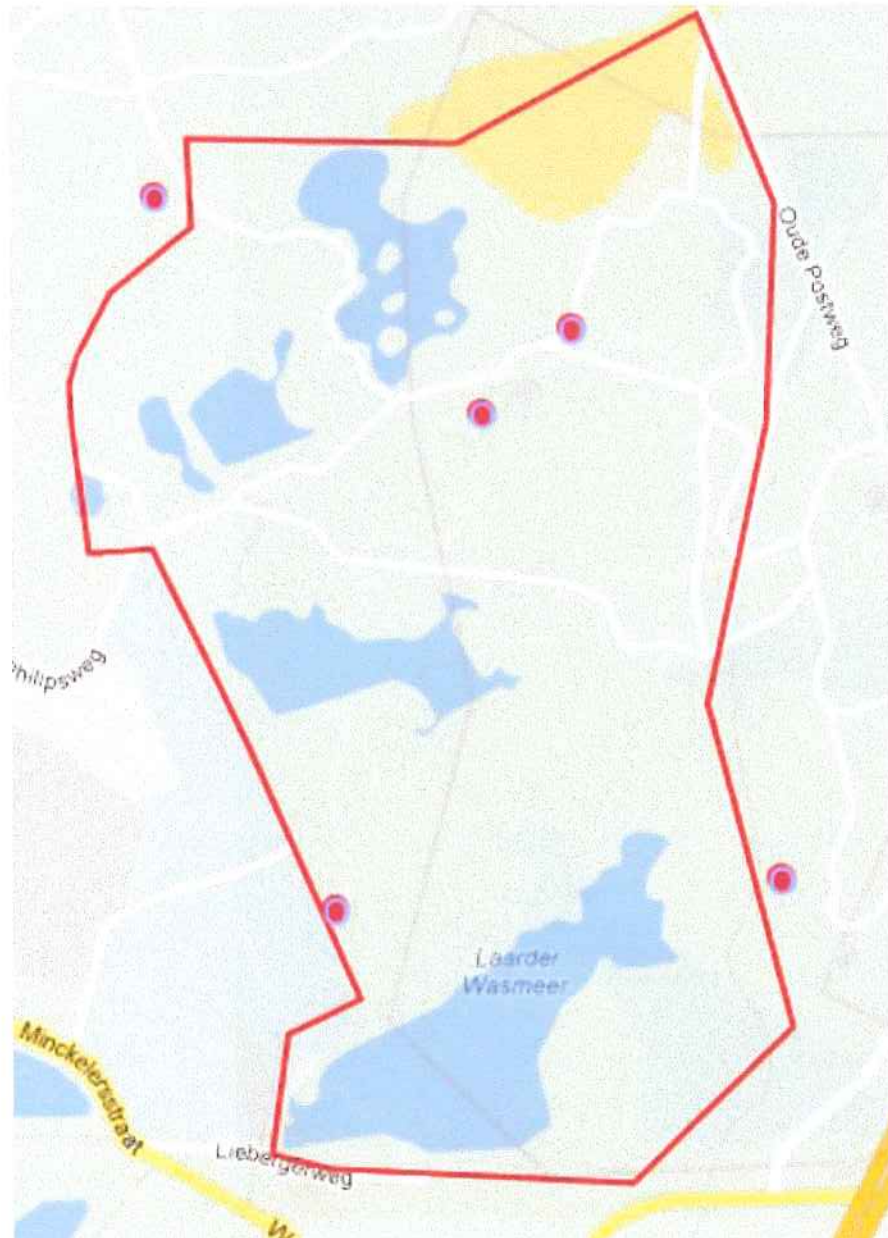
Aantal territoria: 0
(1 territorium buiten telgebied)

4.2.36. Kauw

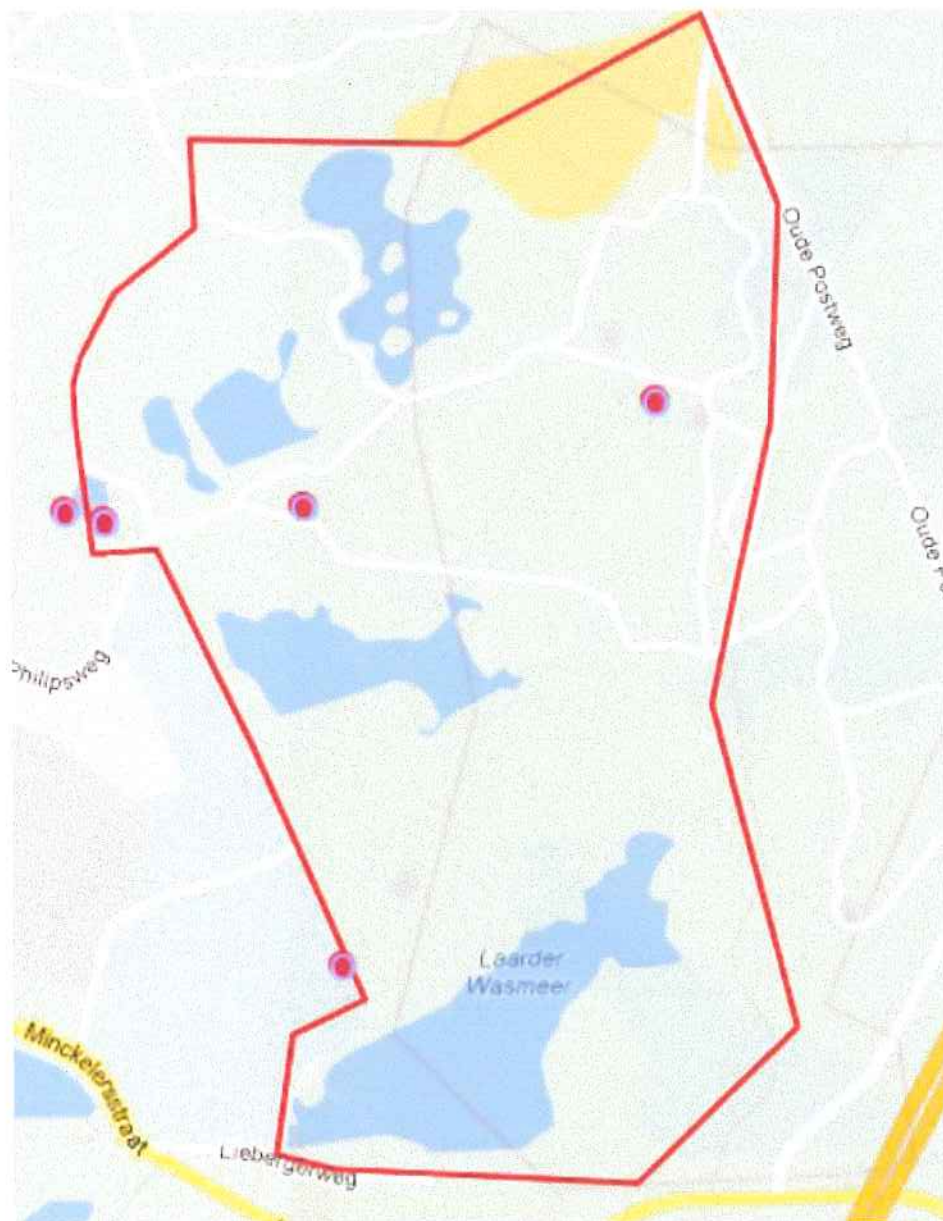
Aantal territoria: 0
(1 territorium buiten telgebied)

4.2.37. Zwarte Kraai

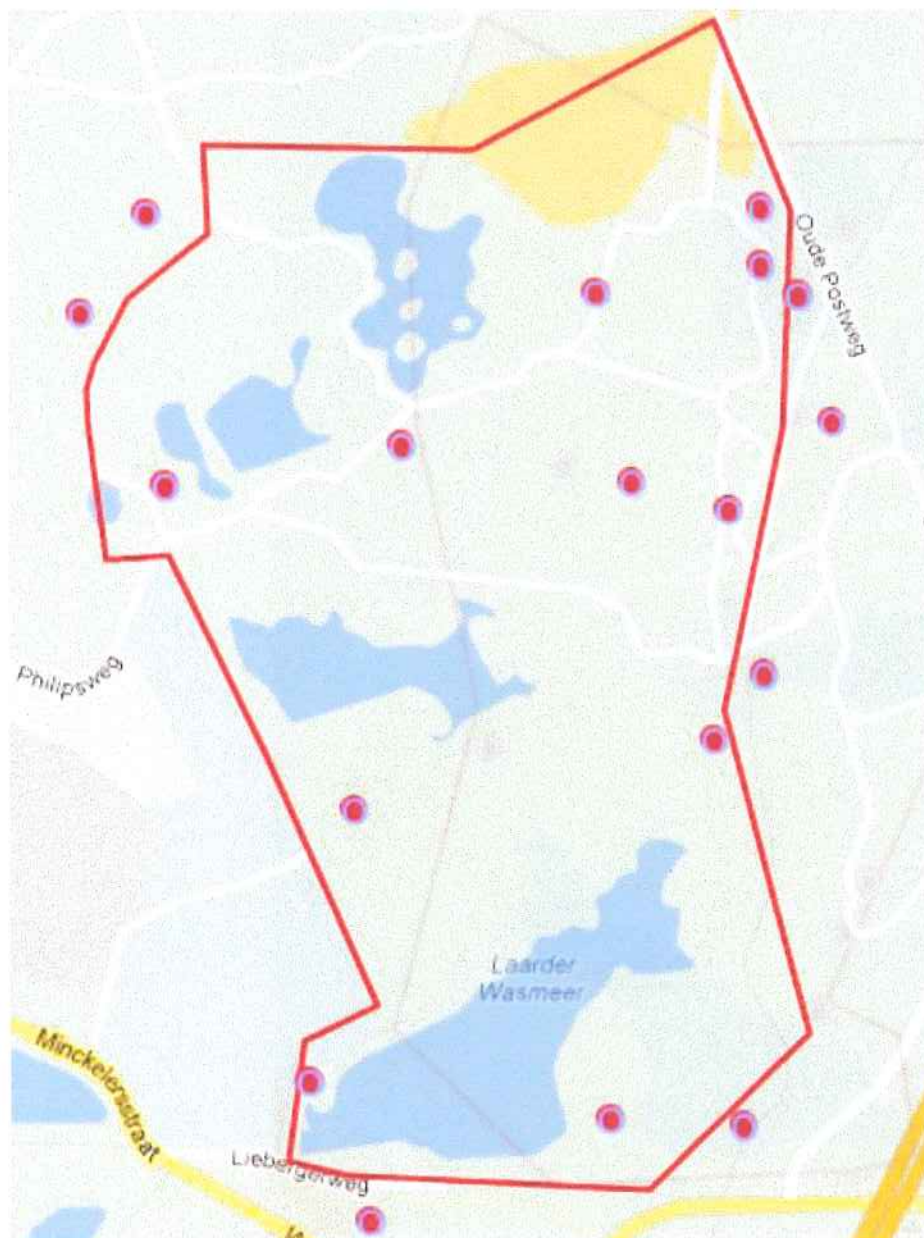
Aantal territoria: 3
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.38. Spreeuw

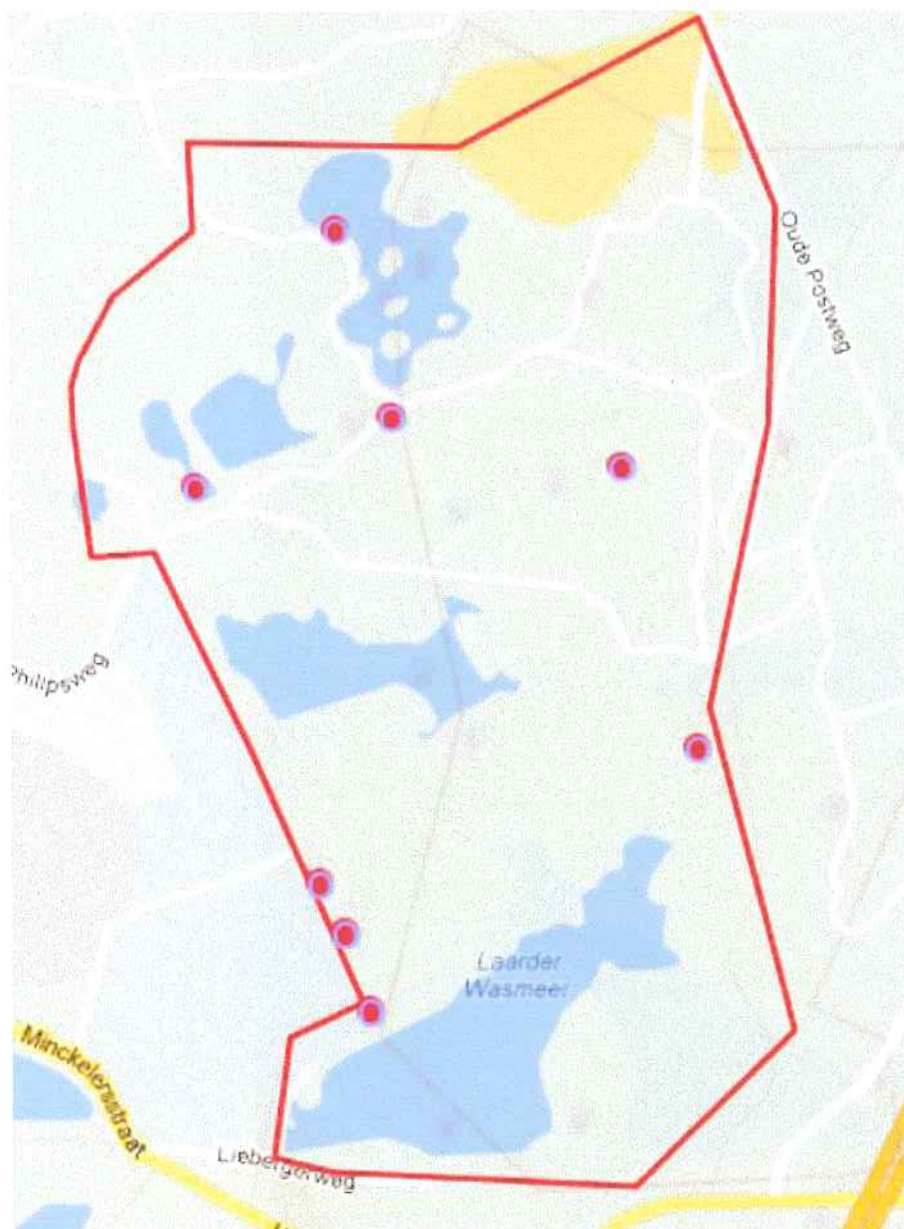
Aantal territoria: 3
(en 2 territoria buiten telgebied)

4.2.39. Vink

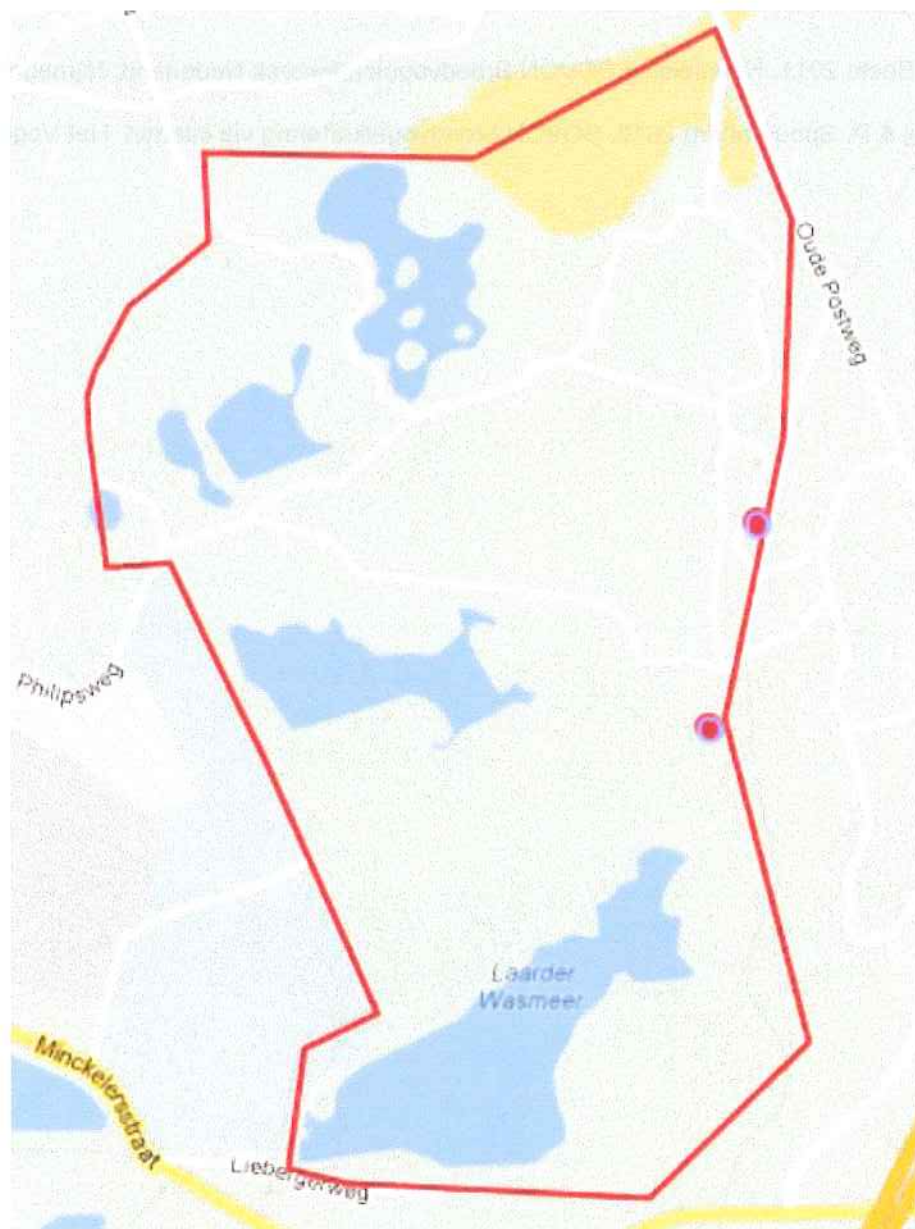
Aantal territoria: 11
(en 7 territoria buiten telgebied)

4.2.40. Putter

Aantal territoria: 8

4.2.41. Appelvink

Aantal territoria: 2

5. Geraadpleegde bronnen

- van Dijk A. & A. Boele 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Prop D., J. Mooij & P. Spoorenberg 2010. SOVON broedvogelkartering via internet. Het Vogeljaar 2010-2.